МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Ю. А. Гороховець, В. П. Гринь

ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ПІДПРИЄМСТВА

Методичні рекомендації до практичних занять і самостійної роботи
для здобувачів ступеня вищої освіти магістра
спеціальності «Облік і оподаткування»
освітньо-професійної програми «Облік і аудит»

Затверджено
вченою радою ЗНУ
Протокол № від 2025 р.

Запоріжжя
2025

УДК : 657.1:658(076.5)
Г703

Гороховець Ю.А., Гринь В.П. Облікова політика підприємства : методичні рекомендації до практичних занять і самостійної роботи для здобувачів ступеня вищої освіти магістра спеціальності «Облік і оподаткування» освітньо-професійної програми «Облік і аудит». Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2025. 61 с.

У виданні систематизовано теоретичний та методичний матеріал навчальної дисципліни «Облікова політика підприємства». Структурно методичні рекомендації до практичних занять і самостійної роботи включають 5 тем, тематика та зміст яких відповідають силабусу навчальної дисципліни.

Подано зміст практичних занять, включаючи методичні рекомендації до вивчення окремих теоретичних питань, тестові завдання для самоконтролю, задачі для розв’язку та самостійного вивчення.

Видання призначене для здобувачів ступеня вищої освіти магістра спеціальності «Облік і оподаткування», які навчаються за освітньо-професійною програмою «Облік і аудит». Може бути корисним бухгалтерам, фінансистам, економістам, ревізорам для поглиблення та вдосконалення знань із облікової політики підприємства.

Рецензент
І. С. Варламова, доктор економ. наук, доцент, професор кафедри обліку та оподаткування

Відповідальний за випуск
Н. М. Проскуріна, доктор економ. наук, професор, завідувач кафедри обліку та оподаткування

ЗМІСТ

ВСТУП 4

Тема 1. КОНЦЕПТУАЛЬНА ОСНОВА ТА ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ 7

Тема 2. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ТЕХНІЧНІ АСПЕКТИ ЩОДО ПІДГОТОВКИ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ НАКАЗУ ПРО ОБЛІКОВУ ПОЛІТИКУ ПІДПРИЄМСТВА 17

Тема 3. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ СУЧАСНОГО ДОКУМЕНТООБІГУ, ЯК ЕЛЕМЕНТУ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ 26

Тема 4. ІНВЕНТАРИЗАЦІЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ 33

Тема 5. ОСОБЛИВОСТІ ВІДОБРАЖЕННЯ В ОБЛІКОВІЙ ПОЛІТИЦІ ОКРЕМИХ ОПЕРАЦІЙ 43

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА 56

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА 59

ВСТУП

Навчальна дисципліна «Облікова політика підприємства» є однією зі складових комплексної підготовки фахівців галузі знань «Управління і адміністрування» спеціальності «Облік і оподаткування» освітньо-професійної програми «Облік і аудит».

Система бухгалтерського обліку – це своєрідний механізм підготовки та відображення інформації про майнове та фінансове становище підприємства. Завдяки цій інформації внутрішні та зовнішні її користувачі мають уявлення про реальний стан справ на підприємстві.

Методична база ведення бухгалтерського обліку складається з використання первинних облікових документів, інвентаризації, оцінки, калькулювання, організації обліку (управлінського, бухгалтерського та податкового), виконання розрахунків та проведень, контролю, підготовки, звітності. Створення цілісної системи обліку передбачає активне застосування специфічного елемента регулювання бухгалтерського обліку та звітності – облікової політики підприємства.

Дисципліна «Облікова політика підприємства» вивчає, з урахуванням законодавчих і нормативно-правових актів, сутність та призначення облікової політики; організаційно-методологічні основи та принципи формування облікової політики підприємства; техніки здійснення облікової політики; випадків зміни облікової політики; особливості проведення та документальне підтвердження процесу інвентаризації; поняття та порядок складання графіку документообігу; особливості обліку окремих операцій тощо.

Мета навчальної дисципліни – формування у студентів сучасної системи знань про облікову політику та особливості методики складання, подання та розкриття облікової інформації в наказі про облікову політику підприємства; вмінь узагальнювати аудиторські та аналітичні процедури та самостійно розробляти заходи щодо обґрунтування якісних управлінських рішень.

Завдання навчальної дисципліни «Облікова політика підприємства»:

– вивчення загальних принципів розробки та оформлення, використання та вдосконалення облікової політики підприємства, базуючись на особливостях його структури, технології та організації виробництва, побудові обліку, контролю і звітності;

– засвоєння вимог основної законодавчо-нормативної бази, яка регламентує методологію формування облікової політики підприємства;

– ознайомлення зі складовими облікової політики підприємств різних організаційно-правових форм;

– ознайомлення з організацією роботи людей, зайнятих бухгалтерським обліком у самій бухгалтерії та пов’язаних з нею службах (комірники, керівники структурними підрозділами, бригадири тощо);

– опанування змісту інформаційного, технічного, економічного та соціального забезпечення бухгалтерського обліку, організацію нормативно-правового забезпечення функціонування облікової системи в управлінні підприємством;

– набуття навичок в підготовці наказу про облікову політику підприємства, положень про службові зобов'язання виконавців, їх груп та інструктивно-методичних матеріалів для облікових працівників.

Предметом навчальної дисципліни є господарська діяльність підприємства як зміна господарських засобів та джерел їх утворення внаслідок господарських процесів.

Відповідно до освітньо-професійної програми «Облік і аудит» спеціальності «Облік і оподаткування» в результаті вивчення дисципліни «Облікова політика підприємства», студент повинен набути таких ***загальних компетентностей,*** як:

– здатність проведення досліджень на відповідному рівні;

студент повинен набути таких ***спеціальних компетентностей,*** як:

– здатність організовувати обліковий процес та регламентувати діяльність його виконавців у відповідності з вимогами законодавства та менеджменту підприємства;

– здатність виконувати адміністративно-управлінські функції у сфері діяльності суб'єктів господарювання, органів державного сектору;

– здатність здійснювати облікові процедури із застосуванням спеціалізованих інформаційних систем і комп'ютерних технологій.

і програмних результатів навчання, як:

– знати теорію, методику і практику формування облікової інформації за стадіями облікового процесу і контролю для сучасних і потенційних потреб управління суб'єктами господарювання з урахуванням професійного судження;

– визначати інформаційні потреби користувачів облікової інформації в управлінні підприємством, надавати консультації управлінському персоналу суб'єкта господарювання щодо облікової інформації;

– обґрунтовувати вибір оптимальної системи оподаткування діяльності суб'єкта господарювання на підставі діючого податкового законодавства;

– розробляти та оцінювати ефективність системи контролю суб'єктів господарювання.

Досягненню мети та ефективній реалізації завдань вивчення навчальної дисципліни підпорядкована логіка її викладання, структура і зміст.

Вивчення дисципліни «Облікова політика підприємства» базується на законах України, постановах Кабінету Міністрів України, нормативних документах міністерств та відомств, освітньо-професійній програмі «Облік і аудит», Стандарті вищої освіти України зі спеціальності «Облік і оподаткування».

Навчально-методичне видання «Облікова політика підприємства» відповідає курсу лекцій та силабусу навчальної дисципліни. Його зміст є актуальним, складеним у відповідності із сучасною законодавчо-нормативною базою. До кожної теми запропоновані методичні рекомендації для опанування теоретичного матеріалу, питання та тести для самоконтролю, завдання для самостійної роботи, практичні завдання та задачі для розв'язку. Комплексне вивчення здобувачами представленого у виданні матеріалу та виконання практичних завдань сприятимуть формуванню компетенцій та практичних навичок із розробки облікової політики, подання та розкриття облікової

інформації в наказі про облікову політику на підприємстві.

Відповідно до структурно-логічної схеми освітньо-професійної програми, паралельно з вивченням дисципліни «Облікова політика підприємства» здобувачі вивчають дисципліни «Бухгалтерський облік в управлінні підприємством», «Фінансовий аналіз», «Організація і методика аудиту». Отриманні компетенції та результати навчання з дисципліни використовуються при проходженні виробничої практики та написанні кваліфікаційної роботи.

Тема 1. КОНЦЕПТУАЛЬНА ОСНОВА ТА ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Мета вивчення теми: розглянути сутність облікової політики підприємства; пізнати фактори, які впливають на її вибір; вивчити завдання, принципи та елементи облікової політики; ознайомитись з поняттям суттєвості при застосуванні облікової політики.

План

1.1. Сутність облікової політики підприємства та фактори, які впливають на її вибір
1.2. Завдання та принципи облікової політики за системного підходу
1.3. Елементи облікової політики
1.4. Суттєвість при застосуванні облікової політики

Ключові терміни та поняття: облікова політика підприємства, принципи та елементи облікової політики, суттєвість.

Методичні рекомендації

Розкриття першого питання передбачає визначення такого поняття, як «облікова політика» відповідно до визначень в національному та міжнародному законодавстві. Слід звернути увагу на фактори, які визначають сутність даної дефініції та впливають на вибір облікової політики підприємства.

Друге питання передбачає вивчення завдань та принципів облікової політики за системного підходу. При опрацюванні даного питання варто звернути увагу на головні завдання облікової політики та її принципи.

В процесі опрацювання третього питання необхідно звернути увагу на елементи облікової політики, які, на наш погляд, можна поділити на дві групи: організаційно-технологічні й методичні.

З метою засвоєння четвертого питання студент має звернути увагу на поняття «суттєва інформація» та її визначення в П(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», МСФО (IAS) 1 «Надання фінансової звітності». В процесі опрацювання даного питання слід звернути увагу на критерії суттєвості облікової інформації в бухгалтерському обліку, величину порога суттєвості.



Тестові завдання до практичного заняття 1

1. Що таке облікова політика підприємства?

а) Сукупність методів ведення бухгалтерського обліку;

б) Документ, що визначає порядок оподаткування;
в) Внутрішній регламент кадрової політики;
г) Система управління фінансовими ризиками.

2. Облікова політика формується на основі:
а) Виключно національних стандартів бухгалтерського обліку;
б) Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ);
в) Вибіркових методів обліку на розсуд керівництва;
г) Врахування вимог законодавства та специфіки діяльності підприємства.

3. Хто затверджує облікову політику на підприємстві?
а) Головний бухгалтер;
б) Керівник підприємства;
в) Зовнішній аудитор;
г) Державна податкова служба.

4. Облікова політика може бути змінена у разі:
а) Зміни законодавства;
б) Зміни власників підприємства;
в) Введення нових видів діяльності;
г) Всі варіанти вірні.

5. Який принцип облікової політики передбачає послідовність застосування методів обліку?
а) Принцип належної обізнаності;
б) Принцип послідовності;
в) Принцип обережності;
г) Принцип автономності.

6. Принцип повного висвітлення передбачає:
а) Відображення всіх господарських операцій;
б) Включення лише значущих статей;
в) Виключення внутрішніх операцій;
г) Облік лише грошових потоків.

7. Облікова політика має відповідати:
а) Виключно податковим вимогам;
б) Виключно інтересам менеджменту;
в) Вимогам достовірності та прозорості;
г) Вимогам кредиторів.

8. Який принцип облікової політики пов’язаний із забезпеченням остороги в оцінках?
а) Принцип нарахування;
б) Принцип обережності;
в) Принцип грошового виміру;
г) Принцип поділу періодів.

9. Облікова політика впливає на:
а) Фінансові результати;
б) Податкові зобов’язання;
в) Рішення інвесторів;
г) Всі варіанти вірні.

10. Якщо підприємство змінює метод нарахування амортизації, це впливає на:

а) Балансову вартість активів;

б) Суму податку на прибуток;

в) Чистий прибуток;

г) Всі варіанти вірні.

Приклади розв'язання типових задач

Зразок Наказу про облікову політику виробничого підприємства (виробництво паперових серветок) ТОВ «ВИРОБНИК»:

ТОВ «ВИРОБНИК»

м. Запоріжжя

НАКАЗ № 3 від 04 січня 2021 року

Про облікову політику підприємства

На підставі Закону України від 16.07.99 р. N 996-XIV «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні», національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, Методичних рекомендацій щодо облікової політики підприємства, затверджених наказом Мінфіну від 27.06.2013 р. № 635,

НАКАЗУЮ:

1. Для визначення порога суттєвості прийняти величину:

5 % – для активів, зобов'язань і власного капіталу;

2 % чистого прибутку (збитку) – для доходів і витрат;

10 % відхилення залишкової вартості об'єктів основних засобів і нематеріальних активів від їх справедливої вартості – для проведення переоцінки або зменшення корисності об'єктів основних засобів і нематеріальних активів;

10 % різниці між справедливою вартістю об'єктів обміну – для визначення подібних активів;

500 грн – для відображення окремих статей у фінансовій звітності.

2. Встановити наступний порядок обліку необоротних активів.

2.1. Для визнання об'єктів основних засобів, інших необоротних матеріальних та нематеріальних активів, визначення строку корисного використання об'єктів та їх ліквідаційної вартості створити постійно діючу експертну технічну комісію. Склад комісії затверджувати щороку наказом директора підприємства.

2.2. Нарахування амортизації об'єктів основних засобів та нематеріальних активів здійснювати з використанням прямолінійного методу.

2.3. Матеріальні активи, строк корисного використання (експлуатації) яких перевищує 1 рік, а вартість менше ніж 20000,00 грн, включати до складу малоцінних необоротних матеріальних активів (МНМА).

2.4. Нарахування амортизації об'єктів МНМА здійснювати в першому місяці використання об'єктів у розмірі 100 % їх вартості.

2.5. Зарахування сум дооцінки необоротних активів до складу

нерозподіленого прибутку здійснювати 1 раз на рік 31 грудня.

3. Встановити наступний порядок обліку запасів.

3.1. Одиницею бухгалтерського обліку запасів вважати:

– для сировини і матеріалів – кілограм;

– для готової продукції – пачку.

3.2. Під час відпуску запасів у виробництво, а також під час виробництва, продажу або іншого вибуття в залежності від виду запасів здійснювати їх оцінку таким чином:

– сировини і матеріалів – за методом середньозваженої собівартості;

– готової продукції – за методом середньозваженої собівартості;

– малоцінних і швидкозношуваних предметів – за методом ідентифікованої собівартості.

3.3. Визначення середньозваженої собівартості здійснювати 1 раз на місяць.

3.4. Не застосовувати окремий рахунок для обліку транспортно-заготівельних витрат, а включати їх до вартості запасів ідентифіковано.

4. Встановити наступний порядок обліку витрат.

4.1. Для калькулювання собівартості готової продукції застосовувати простий однопередільний метод.

4.2. При калькулюванні собівартості готової продукції застосовувати Перелік і склад статей калькулювання собівартості готової продукції (додаток 1 до Наказу), а також Перелік і склад змінних та постійних загальновиробничих витрат (додаток 2 до Наказу).

4.3. В якості бази розподілу змінних та постійних загальновиробничих витрат на кожний об’єкт витрат застосовувати прямі матеріальні витрати.

5. Величину резерву сумнівних боргів визначати із застосуванням абсолютної суми сумнівної заборгованості. 6. Відстрочені податкові активи і відстрочені податкові зобов’язання відображати у річній фінансовій звітності.

7. Фінансові витрати, пов’язані з будівництвом (виготовленням) кваліфікаційних активів, капіталізувати. 8. Контроль за виконанням цього наказу покласти на головного бухгалтера.

Директор Ігор ШМАТКО

Головний бухгалтер Ірина КУРБАНОВА

Додаток 1 до Наказу № 3 від 04 січня 2021 року (табл. 1.1)

Таблиця 1.1 – Перелік і склад статей калькулювання собівартості ГП

№ з/п	Найменування статей калькуляції
1	Матеріали, в тому числі:
1.1	сировина і матеріали
1.2	поворотні відходи (вираховуються)
2	Витрати на оплату праці працівників, залучених до виробництва продукції, у тому числі:
2.1	основна заробітна плата працівників, зайнятих у виробництві продукції
2.2	додаткова заробітна плата працівників, зайнятих у виробництві продукції
3	Відрахування на загальнообов’язкове державне соціальне страхування

№ з/п	Найменування статей калькуляції
4	Амортизація виробничого обладнання
5	Втрати від браку
6	Розподілені загальновиробничі витрати

Додаток 2 до Наказу № 3 від 04 січня 2021 року (табл. 1.2)

Таблиця 1.2 – Склад змінних і постійних загальновиробничих витрат

№ з/п	Найменування загальновиробничих витрат
1	Змінні загальновиробничі витрати, в тому числі:
1.1	витратні матеріали (запчастини) до загальновиробничого обладнання
2	Постійні загальновиробничі витрати, в тому числі:
2.1	оплата праці загальновиробничого персоналу
2.2	відрахування на загальнообов'язкове державне соціальне страхування
2.3	витрати на оплату службових відряджень загальновиробничого персоналу
2.4	амортизація основних засобів і МНМА загальновиробничого призначення
2.5	витрати на утримання, експлуатацію і ремонт основних засобів загальновиробничого призначення
2.6	витрати на опалення, освітлення, водопостачання, водовідведення та інші витрати на утримання виробничих приміщень
2.7	витрати на оренду виробничих приміщень



Практичні завдання до практичного заняття 2

Завдання 1. Відповідно до МСФЗ, компонентами фінансової звітності є:

– Звіт про фінансове положення (фінансові позиції);

– Звіт про фінансове положення на початок найпершого порівняльного періоду, у випадку коли підприємство застосовує облікову політику ретроспективно або здійснює ретроспективний перерахунок статей у своїй фінансовій звітності, або якщо воно класифікує статті в у своїй фінансовій звітності;

– Звіт про сукупний прибуток;

– Звіт про рух грошових коштів;

– Звіт про зміни в капіталі;

– Примітки, щодо короткого обзору основних принципів облікової політики та іншої пояснювальної інформації.

Необхідно: розподілити компоненти фінансової звітності за МСФЗ відповідно до компонентів фінансової звітності за П(С)БО (табл. 1.3).

Таблиця 1.3 – Компоненти фінансової звітності

Компоненти фінансової звітності за П(С)БО	Компоненти фінансової звітності за МСФЗ
Баланс	
Звіт про фінансові результати	
Звіт про власний капітал	
Звіт про рух грошових коштів	
Примітки до річної фінансової звітності	

Завдання 2. Підприємство у вересні 2025 р. прийняло рішення про дооцінку компресорної установки, яка була придбана у вересні 2020 р. За даними підприємства:

– первісна вартість компресорної установки – 1700,00 грн,

– залишкова (балансова) вартість – 507,00 грн,

– експертна оцінка – 2000,00 грн,

– строк корисного використання – 5 років,

– ліквідаційна вартість – 100,00 грн.

Необхідно:

1. Визначити вартість, що амортизується, знос і балансову вартість до переоцінки.

2. Визначити вартість, що амортизується, знос і балансову вартість після переоцінки.

3. Розрахувати суму дооцінки компресорної установки і суму дооцінки її зносу та відобразити операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Завдання 3. Підприємство уклало договір страхування нерухомого майна від вогневих ризиків і протиправних дій третіх осіб 27.09.2025 р. Вартість полісу, оплаченого страховій компанії, становить 700000,00 грн.

Термін страхування – з 01.10.2025р. по 30.09.2026 р.

Період, протягом якого будуть надходити економічні вигоди у вигляді страхового захисту, – 365 днів, у т. ч. 92 дні в поточному 2025 р. (з 01.10.2025 р. по 31.12.2025р.). Розподіл витрат протягом періоду споживання здійснюється на пропорційно-часовій основі.

Необхідно:

1. Визначити частину витрат, які мають бути відображені у поточному звітному році.

2. Розрахувати витрати майбутніх звітних періодів.

3. Відобразити господарські операції в бухгалтерському і податковому обліку (табл. 1.4).

Таблиця 1.4 – Господарські операції по страхуванню нерухомого майна

№ з/п	Дата	Зміст господарської операції	Бухгалтерський облік		Сума, грн.	Податковий облік	
			Дт	Кт		Доходи	Витрати

Завдання 4.

Ситуація 1. Покупець придбав товар на умовах переходу ризиків і права власності на складі продавця. Товар було відвантажено продавцем перевізнику. Під час транспортування товар було пошкоджено, внаслідок чого він може бути реалізований тільки за ціною, нижчою ніж та, яка була запланована покупцем. Вартість товару, зазначена постачальником у товаротранспортних документах – 180,00 грн, в тому числі ПДВ 20 % – 30,00 грн Товар планується реалізувати за ціною 90,00 грн, в тому числі ПДВ 20 % – 15,00 грн.

Ситуація 2. Товар передано продавцем перевізнику для доставки на склад

покупця. Товар поставляється покупцю на умовах переходу ризиків і передачі права власності на складі покупця. Продажна ціна товару – 180 грн, в тому числі ПДВ 20 % – 30,00 грн Товар було придбано за 120,00 грн, в тому числі ПДВ 20,00 % – 20 грн.

Під час перевезення товар було пошкоджено, у зв'язку з чим покупець відмовився від його приймання. Продавцем прийнято рішення пошкоджений товар повернути, продати іншому покупцю за ціною, на яку знизилася його вартість, а саме 60 грн, в тому числі ПДВ 20 % – 10 грн.

Необхідно:

1. Провести розрахунки і надати пояснення щодо відображення цієї інформації в бухгалтерському обліку. Результати оформити у табл. 1.5.

Таблиця 1.5 – Господарські операції в обліку у покупця та продавця

Зміст операції	Кореспонденція рахунків		Сума (грн)	Примітки
	Дт	Кт		
Ситуація 1: Бухгалтерський облік у покупця				
Ситуація 2: Бухгалтерський облік у продавця				

Завдання 5.

Ситуація 1. Підприємство придбало відокремлений підрозділ іншого підприємства – цех з виробництва певної продукції, розрахувавшись власними акціями.

Ситуація 2. Підприємство продало власні акції за кошти.

Ситуація 3. Підприємство продало власні акції в обмін на акції підприємства покупця.

Ситуація 4. Підприємство придбало товари в іншого підприємства, розрахувавшись власними акціями.

Ситуація 5. Підприємство для заохочення власних працівників випустило опціони на акції.

Ситуація 6. Підприємство продало власні акції, отримавши оплату від покупця послугами.

Необхідно: визначити, норми якого з П(С)БО, а саме: П(С)БО 13 «Фінансові інструменти», П(С)БО 19 «Об'єднання підприємств», П(С)БО 34 «Платіж на основі акцій» застосовуються до кожної наведеної ситуації.

? Питання для самостійного вивчення:

1. Як впливають зовнішні та внутрішні фактори на вибір та вдосконалення облікової політики підприємства?

2. Які теоретичні моделі та практичні інструменти застосовуються для оптимізації облікової політики в умовах динамічного середовища?

Методичні рекомендації до самостійної роботи

При опрацюванні першого питання до самостійного вивчення, студенту слід проаналізувати ключові зовнішні фактори (податкове законодавство, інфляція, вимоги інвесторів) та їх вплив на облікову політику. Також необхідно визначити внутрішні фактори (галузь, масштаби підприємства, рівень автоматизації) та їх роль у прийнятті рішень. Самостійне опрацювання даного питання передбачає розгляд на конкретних прикладах того, як зміни в регуляторному середовищі (наприклад, нові закони) змушують підприємства коригувати облікову політику.

При опрацюванні другого питання до самостійного вивчення, студенту необхідно ознайомитись з сучасними моделями обліку та їх застосуванням у фінансовому менеджменті, дослідити роль цифрових технологій у вдосконаленні облікової політики. Самостійне опрацювання даного питання передбачає розгляд методів управління ризиками, їх відображення в обліку та аналіз кейсів компаній, які успішно адаптували облікову політику до кризових умов.



Завдання до самостійної роботи

Завдання 1. Класифікація елементів облікової політики наведена на рисунку 1.1.



Рисунок 1.1 – Класифікація елементів облікової політики

Необхідно:

1. Подовжити заповнення рисунку 1.1 шляхом розкриття організаційно-технологічні та методичних елементів облікової політики.

Завдання 2. В таблиці 1.6 наведені практичні ситуації щодо видів та змісту помилок.

Таблиця 1.6 – Види та зміст помилок

Вид помилок	Зміст помилок	Спосіб реагування
Впливають виключно на дані бухгалтерського обліку.	Наприклад, неправильне розуміння суті господарської операції і відповідно неправильне відображення її не на тих рахунках, в облікових реєстрах (відомостях, журналах). Виправлення таких помилок потягне за собою тільки зміни у відповідних рядках балансу, а за потреби і в інших фінансових звітах.	
Впливають виключно на дані податкового обліку.	Наприклад, помилка, допущена при заповненні реєстру отриманих та виданих податкових накладних.	
Впливають на дані як бухгалтерського, так і податкового обліку.	Наприклад, помилка, що полягає у неправильному визначенні первісної балансової вартості товарно-матеріальних цінностей, одночасно зачепить показники як бухгалтерського, так і податкового обліку.	
Призводять до заниження податкових зобов'язань, що мають бути сплачені.	Найнебезпечніші, бо їх виявлення контролюючим органом загрожує застосуванням значних фінансових санкцій.	
Призводять до завищення податкових зобов'язань, що мають бути сплачені.	Не несуть якоїсь загрози з боку контролюючих органів (крім можливості притягнення бухгалтера до адміністративної відповідальності).	
Впливають на розмір податкових зобов'язань.	Не несуть загрози для підприємства.	

Необхідно:

1. Визначитися зі способом виправлення помилок у відповідності до вимог П(С)БО та інших нормативних актів та обґрунтувати необхідність висвітлення цього питання в обліковій політиці.

Завдання 3. В посадовій інструкції головного бухгалтера визначено його права:

1. Діяти від імені бухгалтерії підприємства, представляти інтереси підприємства у взаємовідносинах зі структурними підрозділами та іншими організаціями з господарсько-фінансових та інших питань.

2. В межах своєї компетенції підписувати та візувати документи.

3. Самостійно вести листування зі структурними підрозділами підприємства, а також з іншими організаціями з питань, які належать до компетенції бухгалтерії та не вимагають рішення керівника підприємства.

4. Вносити на розгляд керівника підприємства пропозиції по вдосконаленню роботи, пов'язаної з обов'язками, що передбачені цією інструкцією.

5. Вносити пропозиції керівнику підприємства: про притягнення до матеріальної та дисциплінарної відповідальності посадових осіб за результатами

перевірок; про заохочення працівників, що відзначилися.

6. В межах своєї компетенції повідомляти керівнику підприємства про всі виявлені недоліки в діяльності підприємства та вносити пропозиції щодо їх усунення.

7. Вимагати та отримувати у керівників структурних підрозділів та фахівців інформацію та документи, необхідні для виконання його посадових обов'язків.

8. Залучати фахівців усіх структурних підрозділів до виконання покладених на нього завдань.

9. Вимагати від керівника підприємства (інших керівників) сприяння у виконанні обов'язків і реалізації прав, що передбачені цією посадовою інструкцією.

Необхідно:

1. Проаналізувати зазначені в посадовій інструкції головного бухгалтера його права на відповідність їх нормам діючого законодавства України.

Завдання 4. В таблиці 1.7 наведені практичні ситуації щодо ступеню розкриття інформації згідно П(С)БО у Ф. № 5.

Таблиця 1.7 – Ступінь розкриття інформації згідно П(С)БО у Ф. № 5

№ П(С)БО	Назва П(С)БО	Пункти, які потребують розкриття	К-ість пункт, шт.	Розкрито, шт.	Не розкрито, шт.	Не розкрито %
1	Загальні вимоги до фінансової звітності					
4	Звіт про рух грошових коштів					
5	Звіт про власний капітал					
	і т.д.					
Всього						

Необхідно:

1. Провести аналіз розкриття інформації за П(С)БО в «Примітках до фінансової звітності» (Ф.№ 5), заповнивши таблицю 1.5.

Завдання 5. В таблиці 1.8 наведені елементи облікової політики підприємства.

Таблиця 1.8 – Елементи облікової політики підприємства

Елемент	Альтернативні варіанти	Документ
Організація бухгалтерського обліку		
Форма ведення бухгалтерського обліку		
Використання рахунків бухгалтерського обліку 8 та 9 класів		
Періодичність проведення інвентаризації		
Спосіб обробки інформації		

Необхідно:

1. Заповнити таблицю «Елементи облікової політики», використовуючи нормативно-законодавчі акти України відносно організації та ведення бухгалтерського обліку.

Питання для самоконтролю

1. В чому полягає сутність поняття «облікова політика підприємства»?
2. Назвіть завдання облікової політики за системного підходу.
3. Охарактеризуйте основні принципи формування облікової політики.
4. Визначте концептуальні засади формування облікової політики.
5. В чому полягає сутність поняття «поріг суттєвості»?

Тема 2. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ТЕХНІЧНІ АСПЕКТИ ЩОДО ПІДГОТОВКИ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ НАКАЗУ ПРО ОБЛІКОВУ ПОЛІТИКУ ПІДПРИЄМСТВА

Мета вивчення теми: ознайомитись з методичними та організаційними підходами до створення наказу про облікову політику; усвідомити особливості проведення зміни облікових оцінок та розкриття інформації про облікову політику у фінансовій звітності; вивчити наслідки порушення законодавства стосовно питання облікової політики.

План

2.1. Методичні та організаційні підходи до створення наказу про облікову політику

2.2. Механізм проведення зміни облікових оцінок та розкриття інформації про облікову політику у фінансовій звітності

2.3. Відповідальність суб’єкта господарювання та його посадових осіб за порушення законодавства стосовно питання облікової політики

2.4. Аудит і ревізія стану організації облікової політики

Ключові терміни та поняття: наказ про облікову політику, облікова оцінка, податковий кредит, аудит організації облікової політики.

Методичні рекомендації

Опрацювання першого питання передбачає вивчення методичних та організаційних підходів до створення наказу про облікову політику. Слід звернути на форму, зміст наказу про облікову політику, особливості його складання та введення в дію на підприємстві.

Друге питання передбачає вивчення механізму проведення зміни облікових оцінок та розкриття інформації про облікову політику у фінансовій звітності. В процесі опрацювання даного питання слід звернутися на випадки, при яких до даного документу можуть вноситися зміни та особливості внесення таких змін, їх вплив на події й операції минулих періодів, відображення у фінансовій звітності підприємства. Слід звернути увагу на сутність поняття «облікова оцінка».

В процесі опрацювання третього питання необхідно звернути увагу на можливі наслідки суб'єктів господарювання та його посадових осіб за порушення законодавства стосовно наявності, дотримання облікової політики.

З метою засвоєння четвертого питання студент має звернути увагу на мету аудиту і ревізії облікової політики підприємства. Також задля уникнення порушень в частині облікової політики слід вивчити питання, на які звертають увагу при перевірках ревізори та аудитори.



Тестові завдання до практичного заняття 3

1. Зміни до облікової політики впроваджуються з:

а) Початку нового звітного періоду;

б) Дня підписання наказу;

в) Моменту узгодження з аудиторами;

г) Оголошення на загальних зборах.

2. Для контролю виконання облікової політики призначається:

а) Внутрішній аудит;

б) Зовнішній ревізор;

в) Відповідальний бухгалтер;

г) Всі варіанти вірні.

3. За порушення облікової політики можуть бути притягнуті до відповідальності:

а) Головний бухгалтер;

б) Керівник підприємства;

в) Працівники, які допустили помилки;

г) Всі варіанти вірні.

4. Періодичність перегляду облікової політики:

а) Щорічно;

б) При зміні законодавства;

в) За рішенням керівництва;

г) Всі варіанти вірні.

5. Для оновлення облікової політики необхідно:

а) Скласти новий наказ;

б) Ознайомити працівників;

в) Врахувати зміни в законодавстві;

г) Всі варіанти вірні.

6. Який документ фіксує факт ознайомлення працівників з обліковою політикою?

а) Журнал інструктажів;

б) Додаток до трудового договору;

в) Акт про ознайомлення;

г) Будь-який з перелічених.

7. Наказ про облікову політику має містити:

а) Дату введення в дію;

б) Підпис керівника;

в) Зазначення відповідальних осіб;

г) Всі варіанти вірні.

8. Додатками до наказу можуть бути:

а) Графік документообігу;

б) Зразки первинних документів;

в) Методичні рекомендації;

г) Всі варіанти вірні.

9. Якщо підприємство застосовує МСФЗ, це обов'язково вказується в:

а) Наказі про облікову політику;

б) Статуті підприємства;

в) Податковій декларації;

г) Річному звіті для акціонерів.

10. Відсутність наказу про облікову політику може призвести до:

а) Проблем з аудиторами;

б) Невідповідності звітності;

в) Податкових санкцій;

г) Всі варіанти вірні.



Практичні завдання до практичного заняття 3

Завдання 1. По ТОВ «Синергія» є така інформація :

– підприємство здійснює оптову торгівлю м'ясними виробами;

– кількість працюючих – 37 осіб., в т.ч. 3 – бухгалтери;

– на балансі товариства обліковуються: основні засоби (будівлі, устаткування, вантажні та легкові автомобілі, меблі, комп'ютерна техніка); МНМА; МШП;

– розрахунки з покупцями та постачальниками не завжди здійснюються у строки, передбачені договорами;

– основними постачальниками є нерезиденти;

– розрахунки по нарахованій заробітній платі проводяться своєчасно;

відпустка працівникам надається влітку;

– валюта річного балансу складає 15700,00 тис. грн.

Необхідно:

1. Скласти наказ про організацію бухгалтерського обліку та облікову політику підприємства.

2. Скласти наказ про внесення змін в наказ про організацію бухгалтерського обліку та облікову політику підприємства ТОВ «Синергія» внаслідок введення в дію П(С)БО 29 «Фінансова звітність за сегментами», П(С)БО 30 «Біологічні активи», П(С)БО 31 «Фінансові витрати», П(С)БО 32 «Інвестиційна нерухомість».

Завдання 2. В наказі про облікову політику ТОВ «Бакай – Агро» є розділ «Власний капітал» з наступним змістом :

6. Власний капітал:

6.1 Статутний капітал ТОВ «Бакай – Агро» складає 7080,00 грн, та розподілений між трьома засновниками.

6.2 ТОВ має право змінювати (збільшувати або зменшувати) розмір Статутного капіталу у порядку, встановленому законодавством України і Статутом підприємства.

6.3 Встановити порядок використання чистого прибутку, що залишається в розпорядженні підприємства:

- формування капіталу для розвитку виробництва, науки і техніки – 25%;
- формування капіталу для матеріального заохочення працівників – 10%;
- формування капіталу для соціального розвитку – 10%;
- формування резервного капіталу – 5 %;
- формування капіталу для виплати дивідендів – 30 %;
- формування капіталу для кадрового забезпечення – 20%.

Використання коштів фондів здійснювати відповідно до Положень про ці фонди, затверджених наказом директора та затверджених зборами учасників.

6.4 Збитки ТОВ «Бакай – Агро» покриваються за рахунок резервного капіталу, а при його недостатності, за рахунок інших коштів та майна товариства як за рішенням загальних зборів, так і судових або інших, уповноважених на це законодавством інстанцій.

6.5 Збільшення Статутного капіталу здійснюється за рішенням Загальних зборів засновників або іншого уповноваженого на це органу.

6.6 Збільшення (зменшення) Статутного капіталу не більше ніж на 1/4 може бути здійснено за рішенням правління.

Необхідно:

1. Проаналізувати зазначений розділ наказу.

2. Надати свої рекомендації стосовно доцільності розкриття інформації про Статутний капітал в наказі про облікову політику.

Завдання 3. Процес зміни облікової політики наведено на рисунку 2.1. Необхідно доповнити рисунок можливими наслідками змін облікової політики в фінансовій звітності.

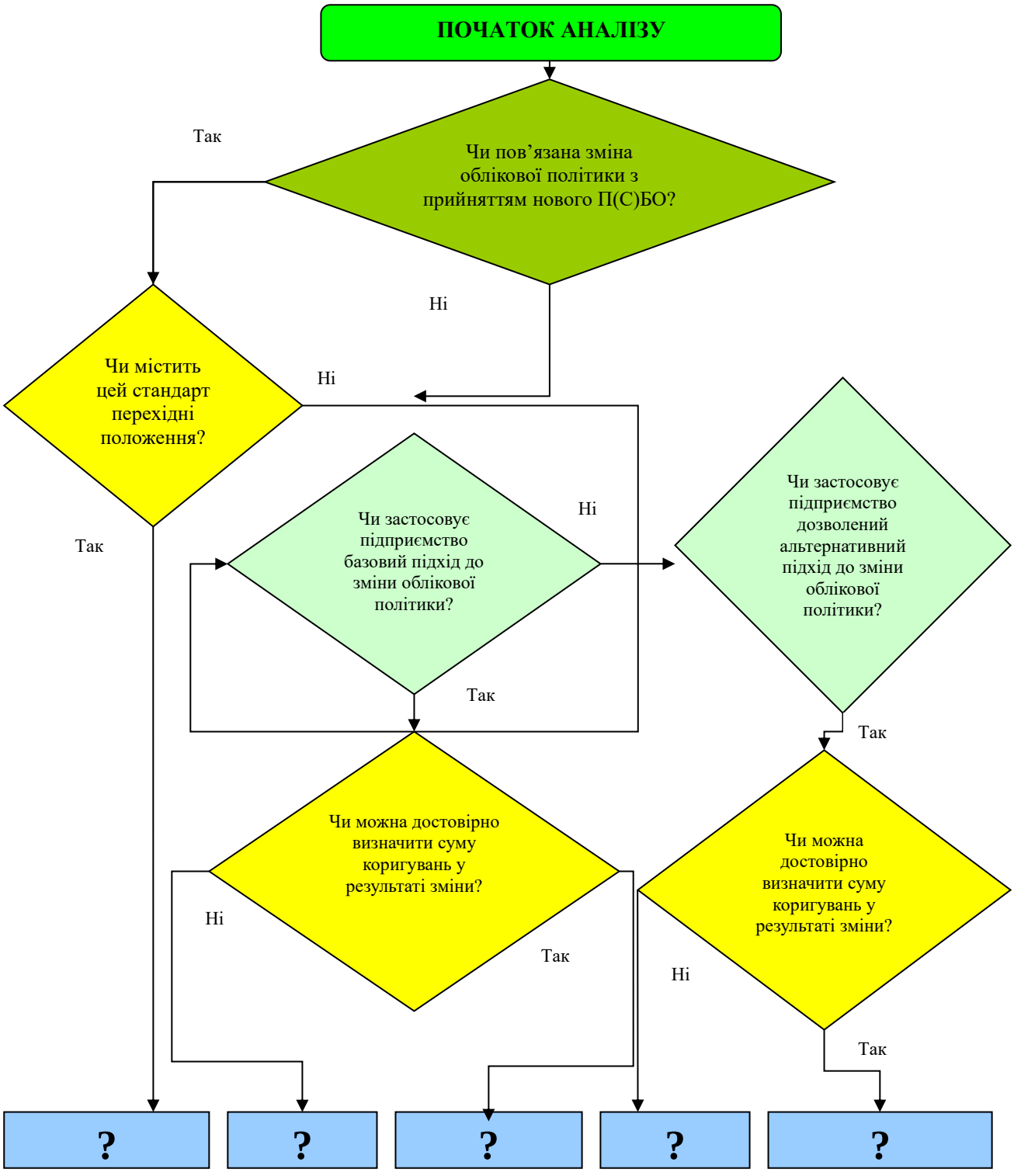


Рисунок 2.1 – Процес зміни облікової політики



Практичні завдання до практичного заняття 4

Завдання 1. Підприємство «Успіх» здійснює декілька видів виробничої діяльності. У звітному періоді отримано доходи від реалізації в сумі 50 000 грн.(без ПДВ), у т. ч. від:

– реалізації готової продукції – 40000,00 грн.;

– реалізації робіт – 7500,00 грн.;

– реалізації послуг – 2500,00 грн.

Обліковою політикою підприємства за базу розподілу загальновиробничих витрат (далі – ЗВВ) прийнято обсяг діяльності в сумі отриманого доходу (без ПДВ).

Нормальна потужність підприємства – 45000,00 грн загального доходу (без ПДВ). Загальна сума ЗВВ склала 9000,00 грн, з них змінні – 7650,00 грн, постійні – 1350,00 грн.

Необхідно:

1. Провести розрахунок розподілу ЗВВ і надати пояснення щодо відображення цієї інформації в бухгалтерському обліку (табл. 2.1).

Таблиця 2.1 – Розрахунок розподілу ЗВВ

№ з/п	Показники	Усього, грн.	На одиницю бази розподілу (на 1 грн доходів)	Дані бухгалтерського обліку		
				Дт	Кт	Сума, грн.
1	Сума доходу без ПДВ (план)					
2	ЗВВ за нормальною потужністю, з них:					
	змінні					
	постійні					
3	Загальна сума доходу, у т.ч.:					
	доходи від реалізації готової продукції					
	доходи від реалізації робіт					
	доходи від реалізації послуг					
4	Фактичні ЗВВ, з них:					
4.1	змінні, у т.ч.:			–	–	–
	з виробництва готової продукції					
	з виконання робіт					
	з надання послуг					
4.2	постійні, у т.ч.:					
	з виробництва готової продукції					
	з виконання робіт					
	з надання послуг					
4.2.1	постійні розподілені, у т.ч.:			–	–	–
	з виробництва готової продукції					
	з виконання робіт					
	з надання послуг					

№ з/п	Показники	Усього, грн.	На одиницю бази розподілу (на 1 грн доходів)	Дані бухгалтерського обліку		
				Дт	Кт	Сума, грн.
4.2.2	постійні нерозподілені, у т.ч.:			–	–	–
	з виробництва готової продукції					
	з виконання робіт					
	з надання послуг					

Завдання 2. Меблева фабрика протягом вересня 2025 р. придбала нову лінію для виробництва ламінованих плит імпортного виробництва.

Сума коштів, сплачених постачальнику обладнання, становить 1 300 000,00 грн, крім того, ПДВ – 260000,00 грн.

Вартість доставки обладнання, оплачена транспортно-експедиційній компанії, – 40000,00 грн, крім того, ПДВ – 8000,00 грн.

Вартість монтажних робіт – 60000,00 грн, крім того, ПДВ – 12000,00 грн.

Після завершення комплектації лінії у процесі випробувальних запусків здійснено такі витрати (без ПДВ):

– сировина – 8200,00 грн.;

– допоміжні матеріали – 1200,00 грн.;

– заробітна плата робітників та старшого майстра – 9000,00 грн.;

– єдиний соціальний внесок – 3500,00 грн.;

– електроенергія – 700,00 грн.;

– малоцінні та швидкозношувані предмети – на суму 200,00 грн.

Вартість частково реалізованої некондиційної продукції, отриманої при випробувальному виробництві – 5000,00 грн, крім того, ПДВ – 1000,00 грн

Термін експлуатації лінії – 10 років, починаючи з 01.11.2025 р.

Необхідно:

1. Сформувати початкову вартість лінії для виробництва ламінованих плит.

2. Визначити виробничу собівартість випробувальної партії готової продукції. Обґрунтувати формування сукупних витрат, які будуть обліковуватися на рахунку 39 «Витрати майбутніх періодів».

3. Розрахувати сума витрат, яку необхідно буде щомісячно включати до витрат на виробництво готової продукції після введення в експлуатацію виробничої лінії.

4. Відобразити в бухгалтерському обліку витрати, пов’язані з придбанням та випробуванням нового виробничого обладнання.

5. Визначити суму доходів та витрат в податковому обліку за наведеними операціями.

Завдання 3. Підприємство придбало будівлю вартістю 900000,00 грн, крім того ПДВ – 180000,00 грн.

Будівлю введено в експлуатацію і планується використовувати як інвестиційну нерухомість (надавати в оренду).

На першу дату балансу після введення об’єкта в експлуатацію справедлива

вартість становила 950000,00 грн На другу дату балансу 850000,00 грн.

За звітний період нарахована амортизація в сумі 45000,00 грн.

Необхідно:

1. Відобразити в нижченаведеній таблиці 2.2 зазначені операції:

а) за справедливою вартістю;

б) первісною вартістю.

Таблиця 2.2 – Облік інвестиційної нерухомості

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		
		Дт	Кт	Сума, грн

2. Зазначити як справедлива вартість інвестиційної нерухомості буде відображатися у Ф.№ 1 і Ф.№ 2, а також у Ф.№ 1-м і Ф.№ 2-м на першу та другу дати балансу.

Завдання 4. За підсумками 2025 року бухгалтерські витрати підприємства значно перевищують валові витрати в податковому обліку. У результаті бухгалтерський прибуток вийшов значно меншим від прибутку податкового: 2 000,00 грн проти 100000,00 грн (податок на прибуток – 25000,00 грн).

На початок року в ряд. 060 Ф. № 1 відображено суму відстрочених податкових активів далі – ВПА) – 5000,00 грн.

На кінець 2025 року підприємство:

– варіант 1 – «погасило» частину ВПА, розрахувавшись зі своїми «старими» покупцями;

– варіант 2 – збільшило показник ВПА, накопичивши при цьому нові борги перед покупцями;

– варіант 3 – «погасило» ВПА і сформувало відстрочені податкові зобов'язання (далі – ВПЗ) за рахунок перерахування авансів постачальникам.

Необхідно:

1. Розрахувати показник ряд. 180 Ф № 2 «Звіт про фінансові результати». Розрахунок витрат (доходу) з податку на прибуток для кожного з варіантів провести в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3 – Розрахунок витрат (доходу) з податку на прибуток

Варіанти	Сальдо ВПА за 2025 рік		Зміни ВПА (гр. 3 мінус гр. 2)	Сальдо ВПЗ за 2025 рік		Зміни ВПЗ (гр. 6 мінус гр. 5)	Поточний податок на прибуток (ряд. 12 декларації)	Витрати (дохід) з податку на прибуток ряд. 180 (185) Ф.№ 2	Бухгалтерські записи
	Початкове	Кінцеве		Початкове	Кінцеве				
1-й	5000,00	3000,00			–				
2-й	5000,00	3000,00		–	–				
3-й	5000,00	–		–	9000,00				

? Питання для самостійного вивчення:

1. Охарактеризуйте технічні та організаційні вимоги до оформлення наказу про облікову політику та їх вплив на її ефективність.

Методичні рекомендації до самостійної роботи

В процесі самостійного опрацювання першого питання, студент повинен проаналізувати стандарти документообігу, за якими складаються накази. Крім цього, беручи за основу норми Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.99 № 996-XIV, слід згадати основні реквізити цього документу. Студенту слід розглянути можливі варіанти для автоматизації облікової політики, порівняти переваги та недоліки зберігання наказу в електронному форматі з точки зору безпеки.



Завдання до самостійної роботи

Завдання 1. Підприємство у січні 2026 р. виявило, що протягом 2025 р. помилково віднесено до складу МШП вартість телефонних апаратів у кількості 15 шт. по 300,00 грн без ПДВ кожен. Ці предмети передано в експлуатацію. Загальна сума помилки – 4500,00 грн Предмети слід було віднести до субрахунки 112 «Малоцінні необоротні матеріальні активи». На підприємстві встановлено, що амортизація малоцінних необоротних матеріальних активів нараховується:

– перший варіант – 100 % у його вартості в першому місяці використання об’єкта;

– другий варіант – 50 % його вартості при передачі в експлуатацію, а решта 50 % вартості, у місяці їх списання з балансу.

Головний бухгалтер підприємства - Петриненко О.М., а бухгалтер – матеріаліст – Сидорук І.П.

Необхідно:

1.Визначити чи стосується помилка в нарахуванні амортизації нерозподіленого прибутку.

2. Визначити чи змінюються дані статей балансу за 2025 рік.

3. Визначити наслідки виправлення помилки.

4.Скласти бухгалтерську довідку про виправлення помилки в статях балансу, звіту про фінансові результати, звіту про власний капітал.

Питання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте форми облікової політики підприємства.

2. В чому суть полягає сутність поняття «облікова оцінка»?

3. Які наслідки для суб’єкта господарювання передбачені за порушення законодавства стосовно питання облікової політики?

4. В чому полягає мета аудиту і ревізії облікової політики підприємства?
5. Назвіть завдання аудиту і ревізії облікової політики.

Тема 3. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ СУЧАСНОГО ДОКУМЕНТООБІГУ, ЯК ЕЛЕМЕНТУ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ

Мета вивчення теми: дослідити поняття та сутність етапів документообігу; розглянути процедуру документування в господарській діяльності; усвідомити порядок складання графіка документообігу та контроль за його дотриманням; вивчити журнально-ордерну форма та електронний документообіг в сучасній практичній бухгалтерії.

План

3.1. Поняття та сутність етапів документообігу
3.2. Документи в господарській діяльності: зберігання, відповідальність, знищення
3.3. Порядок складання графіка документообігу та контроль за його дотриманням
3.4. Журнально-ордерна форма та електронний документообіг в сучасній практичній бухгалтерії

Ключові терміни та поняття: етапи документообігу, процедура документування, графіка документообігу, журнально-ордерна форма.

Методичні рекомендації

Опрацювання першого питання передбачає вивчення сутності документообігу. Студенту слід вивчити сутність поняття «бухгалтерський документ», звернути на класифікаційну характеристику. В процесі вивчення даного питання слід вивчити сутність таких понять, як «положення», «інструкція», «наказ», «протокол», «акт», «службові лист», «супровідний лист», «доповідна записка» тощо. Крім того, варто звернути увагу на основні етапи документообігу та особливості складання бухгалтерських документів.

Друге питання передбачає вивчення особливостей зберігання бухгалтерських і податкових документів, а також іншої документації. Вивчення даного питання передбачає пізнання процедури обчислення строків зберігання документів та їх знищення. При опрацюванні даного питання слід звернути увагу на відповідальність за порушення порядку зберігання і знищення документів.

В процесі опрацювання третього питання студент має вивчити порядок складання графіка документообігу та контроль за його дотриманням. Слід звернути увагу на п’ять основних етапів документообігу та особливості оформлення графіку документообігу.

З метою засвоєння четвертого питання студенту необхідно ознайомитися з сутністю журнально-ордерної форми документообігу. Крім того, слід вивчити особливості ведення електронного документообігу. При опрацюванні даного питання слід вивчити особливості зберігання документів, звітності та іншої інформації певний період часу.

**Тестові завдання до практичного заняття 5**

1. Які проблеми виникають при організації документообігу?
а) Втрата документів;
б) Порушення термінів обробки;
в) Відсутність стандартизації;
г) Всі варіанти вірні.
2. Як можна уникнути втрати документів?
а) Використання дублікатів;
б) Автоматизація документообігу;
в) Регулярний аудит;
г) Всі варіанти вірні.
3. Які перспективи розвитку документообігу?
а) Повний перехід на електронний формат;
б) Використання блокчейн-технологій;
в) Інтеграція зі штучним інтелектом;
г) Всі варіанти вірні.
4. Чим важливий стандартизований документообіг?
а) Забезпечує єдність обліку;
б) Підвищує ефективність управління;
в) Зменшує ризики помилок;
г) Всі варіанти вірні.
5. Які переваги дає автоматизація документообігу?
а) Зменшення кількості помилок;
б) Підвищення продуктивності праці;
в) Покращення контролю за документами;
г) Всі варіанти вірні.
6. Які сучасні технології використовуються в документообігу?
а) Хмарні сховища;
б) Електронні підписи;
в) Штучний інтелект для обробки документів;
г) Всі варіанти вірні.
7. Що таке електронний цифровий підпис (ЕЦП)?
а) Спосіб захисту електронних документів;
б) Ідентифікація особи, яка підписала документ;
в) Юридично значимий аналог власноручного підпису;
г) Всі варіанти вірні.

8. Хто відповідає за організацію документообігу на підприємстві?
а) Головний бухгалтер;
б) Керівник підприємства;
в) Відділ документаційного забезпечення;
г) Всі варіанти вірні.
9. Який етап документообігу є першим?
а) Створення документа;
б) Підписання документа;
в) Реєстрація документа;
г) Архівування документа.
10. Що включає процес реєстрації документів?
а) Присвоєння унікального номера;
б) Фіксацію в журналі обліку;
в) Відображення в електронній системі;
г) Всі варіанти вірні.

Приклади розв'язання типових задач

1 вересня 2021 року набув чинності ДСТУ 4163:2020 «Уніфікована система організаційно – розпорядчої документації. Вимоги до оформлення документів», яким уточнено окремі реквізити документа. Зокрема, в частині нумерації уточнено, що документ складається з: порядкового номера документа в межах групи реєстрованих документів і доповнюється індексами, що застосовуються підприємством, зокрема індексом номенклатури справ, структурного підрозділу, кореспондентів, посадових осіб, які розглядають або підписують документ, виконавців, питань діяльності яких стосується документ. Наприклад: 123/01-10.

В частині реквізиту «дата документа», допускаються цифровий і словесно-цифровий формат заповнення дати. Словесно-цифровий використовується, якщо документ містить відомості фінансового характеру (табл. 3.1).

Таблиця 3.1 – Приклад оформлення дати в первинному документі

Цифровий	07.07.2019 Допускається варіант: 2001.01.15 (головно для іноземного листування)	Крапку в кінці дати не ставлять. Якщо число місяця містить одну цифру, обов'язково ставимо попереду нуль (наприклад, 07)
Словесно-цифровий	07 грудня 2019 року або 07 грудня 2019 р.	Якщо число місяця містить одну цифру, обов'язково ставимо попереду нуль

У різних реквізитах одного документа дата може бути оформлена як словесно-цифровим способом, так і цифровим.



Практичні завдання до практичного заняття 5

Завдання 1. Головний бухгалтер філії університету вела облік у оборотних

відомостях, дані з яких заносила до шахової відомості. На підставі шахової відомості складалися баланс, звіт про фінансові результати та інші звітні форми.

Однак під час перевірки ревізор зажадав Головну книгу. Почувши, що Головна книга не ведеться, а замість неї підсумковим реєстром обліку виступає шахова відомість, ревізор звинуватив головбуха в порушенні порядку ведення бухгалтерського обліку та примусив заповнити Головну книгу за увесь період перевірки. Головбух так і зробила: заповнила дві книги за 2 роки.

За наслідками перевірки був складений акт, де ревізор зазначив, що облік філія веде за журнально-ордерною формою, а потім таки додав, що філією порушено порядок ведення бухгалтерського обліку, оскільки не заповнюється Головна книга.

Необхідно:

1. Дати оцінку ситуації. Свої міркування обґрунтувати у письмовій формі.

Завдання 2. Філія ВАТ «Західпродпродукт» вела дві Головні книги – в одній обліковувала допоміжну діяльність торговельного підрозділу, не виділеного на самостійний баланс, а в іншій – основну діяльність. Під кожну Головну книгу велися окремі реєстри. Зведену інформацію отримували шляхом щомісячного підрахунку підсумків Головних книг в оборотно-сальдовій відомості.

Під час перевірки головного підприємства ревізори звинуватили головного бухгалтера в порушенні порядку ведення бухгалтерського обліку, що й відобразили у акті перевірки, бо, на їх думку, дві Головні книги вести не можна. До речі, в акті було зазначено, що філія веде облік за журнально-ордерною формою.

Необхідно:

1. Дати оцінку ситуації. Свої міркування обґрунтувати у письмовій формі.

Завдання 3. Облік на заводі металовиробів був комп'ютеризований. Використовувалася комп'ютерна програма, розроблена заводським програмістом. Програмою передбачалося роздрукування аналітичних та синтетичних довідок за кожним рахунком та підсумкової оборотно-сальдової відомості.

Податковий інспектор, що прийшов на перевірку, зажадав журнали-ордери та Головну книгу. Почувши, що таких реєстрів завод не веде, почав вимагати негайного їх заповнення та подання на перевірку, тому що «в тих роздруківках, що надав йому завод, він нічого не розуміє». Після довгих умовлянь конфлікт владнали. Інспектору пояснили, як користуватися заводськими роздруківками, і саме вони й були використані при перевірці.

Проте в акті перевірки було зазначено, що завод веде облік за журнально-ордерною формою.

Необхідно:

1. Дати оцінку ситуації. Свої міркування обґрунтувати у письмовій формі.

Завдання 4. В таблиці 3.2 наведена відомість за бухгалтерським рахунком 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками». У першому рядку під

цифрами «1» і «2» сальдо за дебетом і кредитом на початок місяця, під цифрами «3» і «4» – те саме на кінець місяця. Усі інші числа в цьому рядку – кореспондуючі субрахунки. У першій колонці числа «21» і «7 40» – коди постачальників. Останній рядок – підсумкові суми.

Таблиця 3.2 – Вихідні дані для розрахунку

631	1	2	311	92	281	641	3	4
21	0	2564	5000	0	4856	971,2	0	3391,2
7 40	0	0	300	250	0	50	0	0
0	0	2564	5300	250	4856	1021,2	0	3391,2

В ТОВ «ТБ «Світанок» таким чином були оформлені всі реєстри обліку. На окремому аркуші містилися розшифровки усіх кодів – постачальників, покупців, працівників тощо.

Податкові інспектори, яким дали на перевірку такі реєстри, були просто вражені. Вони почали звинувачувати бухгалтера в ухиленні від оподаткування, відсутності на підприємстві документів обліку.

Конфлікт владнали тільки в кабінеті начальника відділу документальних перевірок, після чого перевірка тривала далі.

А після перевірки склали акт, де знову-таки записали, що підприємство веде облік за журнально-ордерною формою.

Необхідно:

1. Дати оцінку ситуації. Свої міркування обґрунтувати у письмовій формі.

Завдання 5. Ознайомтеся з фрагментом зразка графіку документообігу операцій з реалізації товарів в ТОВ «Торгсервіс» (табл. 3.3).

ЗАТВЕРДЖЕНО
Директор _____Андрій АНДРУНКО

Таблиця 3.3 – Графік документообігу ТОВ «Торгсервіс».

Найменування документа	Створення документа			Передача документа		
	Кількість прим.	Відповідальний за оформлення	Термін виконання	Кількість прим.	Відповідальний за перевірку	Термін подання до бухгалтерії
Реалізація						
Накладна	3	Менеджер	Щоразу під час відвантаження товарів	1	Бухгалтер з обліку реалізації	Щоп’ятниці до 18.00
Податкова накладна	2	Менеджер	Щоразу під час відвантаження (якщо вивантаження – перша подія)	1	Бухгалтер з обліку реалізації	Щоп’ятниці до 18.00
Довіреність	1	Покупець	-	1	Бухгалтер з обліку реалізації	Щоп’ятниці до 18.00
<…>						

Необхідно:

1. Заповнити за зразком графік документообігу операцій з обліку розрахунків з підзвітними особами в ТОВ «Торгсервіс».

? Питання для самостійного вивчення:

1. Система електронного документообігу (СЕД) на підприємстві.

Методичні рекомендації до самостійної роботи

При самостійному опрацюванні першого питання студент повинен вивчити сутність таких понять, як «електронний документообіг», «електронний підпис» який визначено Законом України № 851-IV від 22.05.2003 р. «Про електронні документи та електронний документообіг». Також слід зосередити увагу на меті та вигодах від впровадження системи електронного документообігу на підприємстві.

Загальні вимоги до впровадження електронного документообігу викладено в «Порядку роботи з електронними документами у діловодстві та їх підготовки до передавання на архівне зберігання», затвердженому Наказом Міністерства юстиції України від 11.11.2014 № 1886/5.



Завдання до самостійної роботи

Завдання 1. За операціями руху грошових коштів в касі відома інформація, зазначена в табл. 3.4.

Таблиця 3.4 – Вихідні дані за операціями руху грошових коштів в касі

Вид документу	Прибутковий касовий ордер
Структурний підрозділ, в якому створюється документ	Каса
Посадові особи, які підписують документ	Головний бухгалтер і касир
Підстава для створення документу	Чек на отримання грошових коштів в установі банку, видаткова накладна, договір позики.
Строк створення документу	Під час надходження готівки до каси підприємства
Куди передається документ для обробки та обліку	Касир складає звіт за день шляхом заповнення Касової книги та передає документ до бухгалтерії разом з відривним листом Касової книги
Строк передачі після виконання	Наприкінці дня після оприбуткування грошових коштів
Місце і термін зберігання	Архів підприємства, 3 роки

Необхідно:

1. Скласти графік документообігу за операціями руху грошових коштів в касі підприємства.

Завдання 2. Використовуючи наказ Міністерства статистики України № 353 від 29.12.1995 р. «Про затвердженні типових форм первинного обліку», заповнити таблицю 3.4.

Таблиця 3.4 – Вихідні дані для заповнення

Назва первинного документу	Призначення (для чого використовується)	Кількість екземплярів	Ким заповнюється
	Зарахування в склад основних засобів окремих об'єктів		
	Внутрішнє переміщення основних засобів з одного підрозділу в інший		
	Виключення об'єктів із складу основних засобів внаслідок передачі іншому підприємству		
	Оформлення передачі основних засобів внаслідок капітального ремонту, реконструкції, модернізації		
	Оформлення вибуття основних засобів внаслідок часткової ліквідації		
	Оформлення вибуття автотранспорту		

Завдання 3. Під час підготовки до комплексної податкової перевірки, головний бухгалтер виявив зникнення деяких документів.

Необхідно:

1.Дати оцінку ситуації. Свої міркування обґрунтувати у письмовій формі.

2. Вказати порядок дій в такій ситуації.

Завдання 4. ТОВ «Симплекс» – не велике торгівельне підприємство. У зв'язку з тим, що керівництво не проти, головній бухгалтер у вільний від основної роботи час веде бухгалтерію ще декількох суб'єктів підприємницької діяльності – фізичних осіб. На робочому місці головного бухгалтера перебуває документація, пов'язана з діяльністю цих суб'єктів підприємницької діяльності

Необхідно:

1. Дати оцінку ситуації. Свої міркування обґрунтувати у письмовій формі.

2. Визначити чи порушуються вимоги чинного законодавства України, якщо порушуються, то яка відповідальність передбачена.

Завдання 5. У 2025 р. проведено комплексну планову документальну перевірку ТОВ «Зоряний шлях». Значних порушень інспектори Державної податкової служби за місцем реєстрації товариства не виявили. Після закінчення деякого часу вже перевірену податківцями первинну документацію було втрачено.

Необхідно:

1. Дати оцінку ситуації. Свої міркування обґрунтувати у письмовій формі.

2. Визначити чи необхідно відновлювати загублену документацію.

Питання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте первинні документи.
2. Який порядок організації виробничого документообігу на підприємстві?
3. В чому полягає сутність поняття «документообіг»?
4. Наведіть порядок складання графіка документообігу.
5. Охарактеризуйте електронний документообіг в сучасній бухгалтерії.

Тема 4. ІНВЕНТАРИЗАЦІЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ

Мета вивчення теми: вивчити порядок організації та етапи проведення інвентаризації на підприємстві; ознайомитись з факторами, які впливають на прийняття рішень при формуванні облікової політики в частині розробки порядку інвентаризації; ознайомитись з оформленням результатів інвентаризації; усвідомити помилки, які виникають в процесі інвентаризації і способи їх уникнення.

План

4.1. Сутність, мета, порядок організації та етапи проведення інвентаризації на підприємстві

4.2. Фактори, що впливають на прийняття рішень при формуванні облікової політики в частині розробки порядку інвентаризації

4.3. Відображення в обліку наслідків інвентаризації – складова наказу про облікову політику

4.4. Помилки в проведені інвентаризації і способи уникнення їх впливу на достовірність фінансової звітності

Ключові терміни та поняття: історична вартість активів, фінансова звітність, історична (фактична) собівартість, інвентаризація, інвентаризаційна комісія, запаси, транспортно-заготівельні витрати.

Методичні рекомендації

Опрацювання першого питання передбачає вивчення поняття «інвентаризація» та етапів її проведення на підприємстві. Під час опрацювання даного питання студент має звернути увагу на періодичність проведення інвентаризації на підприємстві, створення інвентаризаційної постійно діючої комісії, документальне оформлення її результатів.

Друге питання передбачає вивчення факторів, що впливають на прийняття рішень при формуванні облікової політики в частині розробки порядку інвентаризації. Опрацювання даного поняття має на меті вивчення документу,

який регламентує основні питання інвентаризації – наказу про облікову політику.

В процесі опрацювання третього питання студенту необхідно ознайомитися з особливостями відображення в обліку наслідків інвентаризації, зокрема, проведення службового розслідування. При опрацюванні даного питання слід керуватися Кодексом законів про працю України. Варто звернути увагу на можливі варіанти стягнення шкоди та документальне оформлення таких ситуацій.

З метою засвоєння четвертого питання студент має ознайомитись з випадками порушень порядку проведення інвентаризації.



Тестові завдання до практичного заняття 6

1. Що таке інвентаризація в бухгалтерському обліку?
а) Перевірка наявності та стану активів і зобов’язань;
б) Списання застарілих матеріалів;
в) Оновлення програмного забезпечення;
г) Перерахунок грошових коштів у касі.
2. Основна мета проведення інвентаризації:
а) Встановлення відхилень між обліковими та фактичними даними;
б) Зменшення податкового навантаження;
в) Покращення маркетингової стратегії;
г) Оцінка кваліфікації працівників.
3. Інвентаризація є обов’язковим елементом:
а) Податкової політики;
б) Облікової політики;
в) Кадрової політики;
г) Інвестиційної політики.
4. Частота проведення інвентаризації регулюється:
а) Наказом керівника;
б) Законодавством;
в) Внутрішніми регламентами;
г) Всі варіанти вірні.
5. За охопленням інвентаризація буває:
а) Повна і часткова;
б) Планова і позапланова;
в) Документальна і фактична;
г) Внутрішня і зовнішня.
6. Планова інвентаризація проводиться:
а) За графіком;
б) У разі виявлення крадіжки;
в) При зміні керівництва;
г) За вимогою аудиторів.

7. Інвентаризація грошових коштів відноситься до:
а) Частикової інвентаризації;
б) Повної інвентаризації;
в) Документальної інвентаризації;
г) Позапланової інвентаризації.
8. Інвентаризація дебіторської заборгованості проводиться:
а) Шляхом звірки з контрагентами;
б) Фізичним перерахунком;
в) Перевіркою програмного забезпечення;
г) Опитуванням працівників.
9. Для проведення інвентаризації створюється:
а) Інвентаризаційна комісія;
б) Аудиторська група;
в) Робоча група з логістики;
г) Відділ контролю якості.
10. Перший етап інвентаризації:
а) Підготовчий;
б) Фактична перевірка;
в) Оформлення результатів;
г) Узгодження розбіжностей.

Приклади розв'язання типових задач

В ході інвентаризації ТМЦ, проведеної на підприємстві станом на 30.11.2024 р., інвентаризаційна комісія встановила такі розбіжності:

1) у матеріально відповідальної особи Липинко Д. С. :

– нестача 5 кг цукру-піску за ціною 10,00 грн/кг (без ПДВ) на суму 50,00 грн.

Нестача виникла внаслідок недосписання реалізованих ТМЦ у поточному звітному році за даними бухгалтерського обліку.

Це підтверджують первинні документи;

– нестача 1 кг солі кам'яної за ціною 4,00 грн/кг (без ПДВ) на загальну суму 4,00 грн (у тому числі в межах норм природного убутку – 0,70 грн (умовно), понаднормова нестача – 3,30 грн). Винна в нестачі особа не встановлена.

На підставі висновків інвентаризаційної комісії ТМЦ, яких не вистачає, підлягають списанню з балансу підприємства;

2) результати інвентаризації в матеріально відповідальної особи Тимчун А. Ф. представлені в табл. 4.1.

За пропозицією інвентаризаційної комісії керівник підприємства прийняв рішення про залік цінностей, яких бракує, лишками за пересортицею за всіма позиціями ТМЦ.

Особа, винна у виникненні пересортиці, встановлена.

Таблиця 4.1 – Результати інвентаризації ТМЦ

Інвентаризаційні різниці	Найменування ТМЦ	Кількість	Ціна (без ПДВ), грн.	Сума, грн.
Товар № 1				
Лишки	Сік «Ананасовий», об'єм 1 л, виробник А	10 пакетів	18,00	180,00
Нестача	Сік «Ананасовий», об'єм 1 л, виробник Б	10 пакетів	15,00	150,00
Внаслідок пересортиці, що виникла, здійснюють взаємний залік лишків і нестач напою безалкогольного «Сік «Ананасовий» у тотожній кількості (10 пакетів). Залік зроблено на суму 150 грн. З огляду на те, що ціна придбання 1 пакета напою «Сік «Ананасовий» виробника А (лишки) вище за ціну придбання 1 пакета напою «Сік «Ананасовий» виробника Б (нестача) на 3,00 грн (без ПДВ), додатну сумову різницю, що виникла, у розмірі 30,00 грн відносять до інших операційних доходів.				
Товар № 2				
Лишки	Крупа гречана, постачальник А	100 кг	8,00	800,00
Нестача	Крупа гречана, постачальник Б	70 кг	9,50	665,00
В результаті пересортиці, що виникла, здійснюють взаємний залік лишків і нестач крупи гречаної в тотожній кількості (70 кг). Залік здійснено на суму 560,00 грн (70 кг х 8,00 грн/кг). При цьому: – оскільки ціна придбання 1 кг крупи гречаної постачальника Б, виявленої в нестачі, вища за ціну придбання 1 кг крупи гречаної постачальника А, виявленої в лишку, на 1,50 грн (без ПДВ), то від'ємна сумова різниця в розмірі 105,00 грн (70 кг х 1,50 грн/кг), що виникла, підлягає відшкодуванню винною особою (п. 5 розд. IV Положення № 879); – оскільки лишок крупи гречаної постачальника А перевищив нестачу крупи гречаної постачальника Б, лишки на суму 240,00 грн (30 кг х 8,00 грн/кг), що виникли, включають до інших операційних доходів.				



Практичні завдання до практичного заняття 6

Завдання 1. Внаслідок повені на складах ВАТ «Запоріжпродторг» знищено товарів на суму 24000,00 грн (у т. ч. ПДВ 4000,00 грн) і зруйновано будівлю складу, яка на 01.06.2026 р. мала:

– первісну вартість – 111000,00 грн.;

– нарахований знос – 105000,00 грн.;

– балансова вартість у податковому обліку – 8000,00 грн.

Зруйноване і зіпсоване майно не застраховано.

Вартість послуг з демонтажу будівлі, яку за укладеним договором виконувало ПП «Монтажспецналадка» – 6000,00 грн (у т. ч. ПДВ – 1000,00 грн), а з утилізації товару – 360,00 грн (у т. ч. ПДВ – 60,00 грн).

Відповідно до наказу по ВАТ «Запоріжпродторг» було створено комісію, яка зафіксувала в акті наслідки повені. До акту додано довідку ТИП і документи про демонтаж складу, що відбувся у липні 2026 р.

Необхідно:

1. Відобразити в бухгалтерському та податковому обліку списання не застрахованого майна, зруйнованого під час надзвичайних подій шляхом складання журналу господарських операцій в табл. 4.2.

Таблиця 4.2 – облік списання не застрахованого майна

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума
		Дт	Кт	

Завдання 2. При перевірці наявності в валютній касі ВАТ «Запоріжмашавто» у касира Вовчок С. П. встановлена нестача в сумі 100,00 дол. США. Обмінний курс НБУ на день перевірки (31.12.20__ р.) – 42,012 грн за 1 дол. США.

Необхідно:

1. Визначити розмір збитку та відобразити результати інвентаризації в бухгалтерському обліку шляхом складання журналу господарських операцій в табл. 4.3.

Таблиця 4.3 – Розмір збитку за результатом інвентаризації

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума
		Дт	Кт	

Завдання 3. Під час інвентаризації касової скриньки реєстратора розрахункових операцій (далі РРО) підприємства роздрібної торгівлі ТОВ «Фруктовий дім» сума за Х-звітом станом на 11^{00} – 2 листопада 2025 р. (початок проведення інвентаризації) становила 1250,00 грн.

Фактично під час підрахунку виявлено: 853,00 грн готівкою та 350,00 грн – за реєстром квитанцій платіжного терміналу. Відповідно нестача готівки склала 47,00 грн (1250,00 – 853,00 – 350,00).

За поясненням касира, нестача сталася через те, що було неправильно видано здачу покупцю. Касир зобов’язалася внести у касу підприємства суму, якої не вистачає (про це записано в акті), і згодом внесла її.

Крім того, при інвентаризації каси ТОВ «Фруктовий дім» виявлений надлишок готівки в сумі 5,00 грн, який згідно з рішенням директора підлягає оприбуткуванню.

За наслідками проведеної інвентаризації було складено «Акт про результати інвентаризації наявних коштів» у касовій скриньці РРО, який представлений нижче:

Акт № 5 про результати інвентаризації наявних коштів, що зберігаються у касовій скриньці РРО

02.11.2025 р.

...

Під час інвентаризації встановлено такий обсяг коштів

Готівка:

0,25 коп. х 20 шт. = 5,00 грн.___

2,00 грн, х 50 шт. = 100,00 грн.

0,50 коп. х 30 шт. = 15,00 грн

10,00 грн, х 50 шт. = 500,00 грн.

1,00 грн, х 53 шт. = 53,00 грн.

20,00 грн х 9 шт. = 180,00 грн.

Реєстр квит. плат. терм. № 000758 від 02.11.2025 р. станом на 11^{00} год. – 350,00 грн.

Підсумок фактичної наявності – 1203,00 грн (Одна тисяча двісті три гривні 00 коп).

За обліковими даними (Х-звіт № 185693 від 02.11.2025 р. станом на 11^{00} год.) – 1250,00 грн (Одна тисяча двісті п'ятдесят гривень 00 коп.).

Підсумки інвентаризації: надлишок немає , нестача 47,00 грн (Сорок сім гривень 00 коп.)

Пояснення причин, унаслідок яких виникли надлишки або нестачі:

Нестача сталася внаслідок неправильної видачі здачі покупцю. Зобов'язуюся протягом трьох днів внести нестачу в касу підприємства.

Матеріально відповідальна особа ***ПІДПИС***

Рішення керівника підприємства:

Погасити нестачу шляхом внесення суми касиром у касу підприємства.

...

Необхідно:

1. Відобразити результати проведення інвентаризації в бухгалтерському обліку ТОВ «Фруктовий дім» шляхом складання журналу господарських операцій в табл. 4.4.

Таблиця 4.4 – Результати інвентаризації ТОВ «Фруктовий дім»

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума
		Дт	Кт	

Завдання 4. В ТОВ «Спортклуб» станом на 01.11.2025 р. була проведена інвентаризація за наслідками якої був складений акт, який представлено нижче:

Найменування ТОВ «Спортклуб» код 22222222
(підприємства)

АКТ про виявлені в результаті інвентаризації нестачі та надлишки необоротних матеріальних активів

«10» листопада 2025 року

Інвентаризація необоротних активів проводилася станом на 01 листопада 2025 року комісією у складі:

Голова: заступник директора Харитонов І. Г.

Члени комісії: заст. головного бухгалтера Іванюк С. С,

старший тренер Кузьмін П. С.

Розбіжності, виявлені в результаті інвентаризації (табл. 4.5):

Таблиця 4.5 – Результати інвентаризації ТОВ «Спортклуб»

№ з/п	Найменування перевірених необоротних активів	Значиться в інвентаризаційному описі			Фактично виявлено	Відхилення («+» надлишок, «-» нестача)	Матеріально відповідальна особа
		Кількість	Облікова вартість одиниці, грн.	Сума, грн.	Кількість	Кількість	
1	Штанга (150,00 кг)	3	1026,20	3078,60	2	-1	Журавльов Н. А.
2	Тренажер «RIDER» з поршнем	1	1962,80	1962,80	-	-1	Журавльов Н. А.
3	Тренажер «Машина Сміта»	1	1362,80	1362,80	2	+1	Журавльов Н. А.

Підписи:

голова Заст. директора Харитонов І. Г.

члени комісії Заст. гол. бухгалтера Іванюк С. С.

Старший тренер Кузьмін П. С.

За даними бухгалтерського обліку балансова вартість об’єктів основних засобів, яких не вистачає, сумарно дорівнює 630,00 грн.; на складі враховані МШП зі строком служби більше 1 року вартістю 740,00 грн.; помилково списана на витрати вартість інвентарю в експлуатації – 1200,00 грн.

Необхідно:

1. Відобразити в бухгалтерському та податковому обліку ТОВ «Спортклуб» результати проведення інвентаризації шляхом складання журналу господарських операцій (табл. 4.6).

Таблиця 4.6 – Результати інвентаризації ТОВ «Спортклуб»

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума
		Дт	Кт	

Завдання 5. За результатами інвентаризації, проведеної в ПП «Меркурій» у матеріально відповідальної особи Петросянича В. В. виявлено надлишки консервів рибних «Сардина» (виробника «Аквамарин») і нестача консервів рибних «Сардина» (виробника «Водний світ») (табл. 4.7).

Таблиця 4.7 – Результати інвентаризації ПП «Меркурій»

Інвентаризаційні різниці	Найменування товару	Кількість, банки	Ціна придбання за банку без ПДВ, грн.	Сума без ПДВ, грн.
Надлишок	Консерви рибні «Сардина» (виробник «Аквамарин»)	10	3,00	30,00
Нестача	Консерви рибні «Сардина» (виробник «Водний мир»)	11	2,50	27,50

Необхідно:

1. Відобразити результати проведення інвентаризації в бухгалтерському обліку ПП «Меркурій» шляхом складання журналу господарських операцій (табл. 4.8).

Таблиця 4.8 – Результати інвентаризації ПП «Меркурій»

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума
		Дт	Кт	

? Питання для самостійного вивчення:

1. Лишки, виявлені інвентаризацією, на які немає прибуткових документів.

Методичні рекомендації до самостійної роботи

При самостійному опрацюванні першого питання студент має розглянути випадок, коли виявлені інвентаризацією об'єкти ОЗ не взяті на баланс через відсутність первинних документів, які підтверджують їх придбання. При цьому слід керуватись п.п. 1.5 розд. ІІІ Положення № 879, відповідно до якого у бухгалтерському обліку «знайдені» ОЗ потрібно оцінити за справедливою вартістю. Слід звернути увагу, що одночасно з їх оприбуткуванням, п. 4 розд. IV Положення № 879 зобов'язує збільшити доходи майбутніх періодів за допомогою запису: Дт 10 «Основні засоби», 11 «Інші необоротні матеріальні активи» – Кт 69 «Доходи майбутніх періодів». Слід звернути увагу на те, що якщо виявлені при інвентаризації об'єкти ОЗ використовують у господарській діяльності, заборон щодо «податкової» амортизації їх вартості в ПКУ немає.

Наприклад, за результатами інвентаризації ОЗ, проведеної станом на 30.11.2024 р., підприємством виявлено неоприбуткований калькулятор, який використовується касиром підприємства. Документи, що підтверджують його придбання, відсутні.

Калькулятор оцінений за справедливою вартістю у сумі 700,00 грн Складено Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів за формою № ОЗ-1. На підприємстві застосовується «100 %» метод нарахування амортизації при передачі в експлуатацію об'єктів малоцінних необоротних матеріальних активів (далі – МНМА) (табл. 4.9).

Таблиця 4.9 – Зарахування на баланс виявленого в процесі інвентаризації об'єкта МНМА

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дт	Кт	
1	Зараховано на баланс підприємства калькулятор за справедливою вартістю	112	69	700,00
2	Нараховано амортизацію в місяці фактичної передачі калькулятора в експлуатацію	92	132	700,00
3	Визнано дохід звітного періоду пропорційно	69	746	700,00

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дт	Кт	
	нарахованій амортизації			
4	Списано дохід і витрати на фінансовий результат	746	793	700,00
		791	92	700,0

Доходи майбутніх періодів визнають доходами звітного періоду в сумі, пропорційній нарахованій у цьому звітному періоді амортизації.



Завдання до самостійної роботи

Завдання 1. В магазині «Либідь» станом на 01.11.2026 р. була проведена інвентаризація за наслідками якої виявлене наступне:

– в оптовій торгівлі:

нестача товару – 5000,00 грн (облік ведеться за купівельними цінами);

пересортиця – 500,00 грн.;

природні втрати – 1500,00 грн.

– у роздрібній торгівлі:

недостача товару – 9000,00 грн, у т. ч. торговельна націнка 4000,00 грн (облік ведеться за продажними цінами);

природні втрати – 150,00 грн.

Умовно:

– індекс інфляції – 1,25;

– коефіцієнт для визначення розміру збитку згідно з Порядком № 116 – 2.

Необхідно:

1. Відобразити результати проведення інвентаризації в магазині «Либідь» за оптовими та роздрібними торгівельними операціями в бухгалтерському та податковому обліку у випадку коли винна особа встановлена і коли – не встановлена, шляхом складання журналу господарських операцій в табл. 4.10.

Таблиця 4.10 – Журнал господарських операцій магазину «Либідь»

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
		Дт	Кт	

Завдання 2. За наслідками інвентаризації, проведеної в ЗАТ «Автодормаш», виявлено нестачу матеріальних цінностей:

– 1 шафу вартістю 800,00 грн (знос нараховано в сумі 700,00 грн);

– 3 банки фарби, що призначалися для поточного ремонту приміщення (з них – 2 банки було придбано за рахунок коштів загального фонду в поточному році на суму 50 грн, 1 банку придбано минулого року на суму 25 грн за рахунок коштів спеціального фонду);

– 0,5 кг цукру (у межах норм природної втрати), придбаного в поточному році за рахунок коштів загального фонду за ціною 3,40 грн за кг.

Встановлено особу, винну в недостачі шафи. Осіб, винних у недостачі фарби, не встановлено. Було виявлено також надлишки запасів: 1 електричний чайник, 5 літрів бензину. Інвентаризаційною комісією надлишки виявлених матеріальних цінностей було оцінено з урахуванням ринкових цін: електрочайник – 150,00 грн, бензин А – 95 – за ціною 11,00 грн за 1 літр.

Індекс інфляції – 1,02 (прийнято умовно)

Необхідно:

1. Розрахувати суму збитку від недостачі шафи та відобразити результати проведення інвентаризації в бухгалтерському обліку шляхом складання журналу господарських операцій в табл. 4.11.

Таблиця 4.11 – Журнал господарських операцій ЗАТ «Автодормаш»

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
		Дт	Кт	

Завдання 3. За результатами інвентаризації, проведеної в ПП «Сатурн», у матеріально відповідальної особи – комірника Павлової А. А. виявлено надлишки консервованих грибів «Опеньки делікатесні» і нестачу консервованих грибів «Опеньки осінні», ціна продажу на які, однакова (табл. 4.12).

Таблиця 4.12 – Дані інвентаризації, проведеної в ПП «Сатурн»

Інвентаризаційні різниці	Найменування товару	Кількість, банка	Ціна придбання без ПДВ за 1 банку, грн.	Сума без ПДВ, грн.
Надлишок	Консервовані гриби «Опеньки делікатесні»	7	5,50	38,50
Нестача	Консервовані гриби «Опеньки осінні»	5	6,00	30,00

Необхідно:

1. Відобразити результати проведення інвентаризації в бухгалтерському обліку шляхом складання журналу господарських операцій в табл. 4.13.

Таблиця 4.13 – Журнал господарських операцій ПП «Сатурн»

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
		Дт	Кт	

Завдання 4. При проведенні інвентаризації в ТОВ «Телекомунзв'язок», виявлено нестачу телефонного апарату «Panasonic KX-A 140 RUS». Первісна вартість апарату склала 25825,00 грн, сума нарахованого зносу – 20670,00 грн Винну особу не встановлено.

Необхідно:

1. Відобразити результати проведення інвентаризації в бухгалтерському обліку шляхом складання журналу господарських операцій в табл. 4.14.

Таблиця 4.14 – Журнал господарських операцій ТОВ «Телекомунзв'язок»

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
		Дт	Кт	

Завдання 5. За результатами інвентаризації в ТОВ «Люкс – меблі», що займається виготовленням меблів та застосовує спрощений метод обліку витрат, встановлено:

– залишок матеріалів, не підданих обробленню, на суму 1000,00 грн.;

– залишок незавершеного виробництва – прямі матеріальні витрати і прямі витрати на оплату праці в сумі 3700,00 грн.;

– залишок готової продукції, справедлива вартість якої склала 5500,00 грн.

Необхідно:

1. Відобразити результати проведення інвентаризації в бухгалтерському обліку шляхом складання журналу господарських операцій в табл. 4.15.

Таблиця 4.15 – Журнал господарських операцій ТОВ «Люкс – меблі»

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
		Дт	Кт	

Питання для самоконтролю

1. В чому суть інвентаризації на підприємстві?
2. Які ви знаєте завдання, що вирішуються під час інвентаризації?
3. Наведіть випадки обов'язкового проведення інвентаризації.
4. Охарактеризуйте етапи проведення інвентаризації на підприємстві.
5. Назвіть порядок створення постійно діючої інвентаризаційної комісії.

Тема 5. ОСОБЛИВОСТІ ВІДОБРАЖЕННЯ В ОБЛІКОВІЙ ПОЛІТИЦІ ОКРЕМИХ ОПЕРАЦІЙ

Мета вивчення теми: ознайомитися з методами визначення величини резерву сумнівних боргів; вивчити фінансові інвестиції та основні принципи їх оцінки й обліку; усвідомити особливості відображення в наказі про облікову політику доходів та витрат; вивчити облікові підходи до операцій оренди.

План

5.1. Методи визначення величини резерву сумнівних боргів – елемент облікової політики

5.2. Фінансові інвестиції та основні принципи їх оцінки й обліку

5.3. Особливості відображення в наказі про облікову політику доходів та витрат

5.4. Облікові підходи до операцій оренди

Ключові терміни та поняття: звітність підприємства, наказ про облікову політику, фінансова діяльність, формалізація облікової політики.

Методичні рекомендації

Опрацювання першого питання передбачає вивчення поняття «дебіторська заборгованість» та її видів. В процесі опрацювання даного питання слід керуватися П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість». Студент має вивчити методи нарахування резерву сумнівних боргів та особливостей визначення резерву за кожним з них.

Друге питання передбачає вивчення основних принципів оцінки та відображення в обліку фінансових інвестицій. Під час опрацювання даного питання слід керуватися П(С)БО 12 «Фінансові інвестиції, П(С)БО 20 «Консолідована фінансова звітність», П(С)БО 19 «Об'єднання підприємств».

В процесі опрацювання третього питання слід вивчити особливості відображення в наказі про облікову політику доходів та витрат. При опрацювання даного питання слід звернути увагу на класифікацію видів діяльності підприємства. В процесі опрацювання даного питання слід керуватися П(С)БО 16 «Витрати».

З метою засвоєння четвертого питання студент має ознайомитись з обліковими підходами до операцій оренди. В процесі опрацювання даного питання студент повинен вивчити сутність поняття «оренда» та ознайомитись з її класифікаційними ознаками.

**Тестові завдання до практичного заняття 7**

1. Який метод нарахування амортизації ОЗ може бути закріплений в обліковій політиці?

а) Лінійний;

б) Зменшення залишкової вартості;

в) Виробничий;

г) Всі варіанти вірні.

2. При якій вартості об'єкт може враховуватися як ОЗ?

а) Від 20 000 грн;

б) Від 50 000 грн;

в) Від 100 000 грн;

г) Від 250 000 грн.

3. Як відображається модернізація ОЗ в обліку?

а) Збільшення первісної вартості;
б) Витрати поточного періоду;
в) Капітальні вкладення;
г) Варіанти «а» та «в».

4. Частота переоцінки ОЗ визначається:

а) Щорічно;
б) Щоквартально;
в) За рішенням підприємства;
г) За вимогою аудиторів.

5. Який метод оцінки вибуття запасів може застосовуватися?

а) ФІФО;
б) Середньозважена собівартість;
в) ЛІФО;
г) Варіанти «а» та «б».

6. Як відображається списання бракованих матеріалів?

а) На витрати виробництва;
б) На фінансові результати;
в) На страхове відшкодування;
г) Варіанти «а» та «б».

7. Частота проведення інвентаризації запасів:

а) Щомісяця;
б) Щокварталу;
в) Перед складанням річної звітності;
г) Відповідно до облікової політики.

8. Створення резерву сумнівних боргів є:

а) Обов'язковим;
б) Добровільним;
в) Залежить від облікової політики;
г) Варіанти «б» та «в».

9. Критерії визнання безнадійної заборгованості визначаються:

а) Податковим кодексом;
б) Обліковою політикою;
в) Міжнародними стандартами;
г) Всі варіанти вірні.

10. Як відображаються курсові різниці?

а) До фінансових результатів;
б) До додаткового капіталу;
в) Відповідно до облікової політики;
г) Варіанти «а» та «б».

Приклади розв'язання типових задач

На вторинному ринку підприємство придбало 100 акцій за ціною 155,00 грн за акцію на суму 15500,00 грн При придбанні сплачено комісійну винагороду брокеру – 300,00 грн (умовно).

Згодом акції було продано за ринковою вартістю 200,00 грн за акцію на суму 20000,00 грн Комісійна винагорода брокеру при продажу акцій склала 400,00 грн (умовно).

Господарські операції, які має зробити бухгалтер в обліку, відображені в табл. 5.1 та табл. 5.2.

Таблиця 5.1 – Купівля акцій (операції на вторинному ринку)

№ з/п	Зміст господарської операції	Бухгалтерський облік		Сума, грн.	Податковий облік			
		Дт	Кт		доходи	витрати	облік за п. 153.8 ПКУ	
							ЦП доходи	ЦП витрати
1	Придбано акції на вторинному ринку	14 (352)	685	15500,00	–	–	–	15500,00
2	Сплачено за акції	685	311	15500,00	–	–	–	–
3	Відображено витрати на сплату винагороди торговцю ЦП	14 (352)	685	300,00	–	–	–	–
		685	311	300,00	–	–	–	–

Залежно від строку утримання, що передбачається, здійснені інвестиції можуть бути в обліку довгостроковими або поточними. При купівлі акцій на вторинному ринку підприємство відображає в окремому «цінопаперовому» обліку «цінопаперові витрати» (тобто в рядку 1.2 додатка ЦП показує суму «15500,00 грн.»). Згідно з п. 4 П(С)БО 12, витрати на сплату комісійних винагород ЦП-посередникам (брокерам) формують собівартість інвестицій, що придбаваються, та включаються до їх первісної вартості.

При цьому в податковому обліку витрати на сплату комісійної винагороди брокеру під дію «цінопаперового» п. 153.8 ПКУ не потрапляють, а на загальних підставах відноситимуться до складу інших «податкових» витрат (п.п. 138.12.2, п. 138.5 ПКУ) як витрати, пов’язані з веденням господарської діяльності (див. далі в прикладі операцію 5), тобто визнаватимуться «податковими» витратами за правилами бух. обліку – у періоді реалізації акцій.

Таблиця 5.2 – Продаж акцій (операції на вторинному ринку)

№ з/п	Зміст господарської операції	Бухгалтерський облік		Сума, грн.	Податковий облік			
		Дт	Кт		доходи	витрати	облік за п. 153.8 ПКУ	
							ЦП доходи	ЦП витрати
1	Продано акції на	377	741	20000,00	–	–	20000,00	–

№ з/п	Зміст господарської операції	Бухгалтерський облік		Сума, грн.	Податковий облік			
		Дт	Кт		доходи	витрати	облік за п. 153.8 ПКУ	
							ЦП доходи	ЦП витрати
	вторинному ринку							
2	Списано собівартість проданих акцій	971	14 (352)	15800,00	–	300,00	–	–
3	Отримано оплату за акції від покупця	311	377	20000,00	–	–	–	–
4	Відображено витрати на сплату винагороди торговцю ЦП (брокеру)	971	685	400,00	–	400,00	–	–
		685	311	400,00	–	–	–	–

При продажу акцій підприємство відображає в окремому «ціннопаперовому» обліку «ціннопаперові» доходи (тобто в рядку 1.1 додатка ЦП показує суму «20000,00 грн.»). Згідно з останнім абзацом п. 153.8 ПКУ, витрати на сплату винагороди посереднику-брокеру до окремого «ціннопаперового» обліку не потрапляють, а враховуються платником податків у загальному «прибутковому» обліку на загальних підставах (уключаються до складу інших «податкових» витрат за правилами п. 138.5 ПКУ).



Практичні завдання до практичного заняття 7

Завдання 1. В 2024 році ТОВ «Лісова поляна» отримало позику в установі банку в сумі 400000,00 грн строком на 1 рік для будівництва офісної будівлі.

Кредит було отримано у двома траншами:

1 липня – 300000,00 грн і 1 листопада – 100000,00 грн.

Відсотки за кредит складають 18% річних.

Будівництво розпочали 1 липня 2024 року і завершено 31 жовтня 2025 року.

В 2024 році частина отриманого кредиту – 50000,00 грн, до інвестування її в об’єкт була тимчасова вкладена «Лісова поляна» в казначейські векселі, в результаті чого було отримано дохід в сумі 5000,00 грн.

В подальшому кредит був використаний тільки для будівництва офісної будівлі і був погашений у встановлені строки: 30 червня 2025 р. – 300000,00 грн.; 31 жовтня 2025 р. – 100000,00 грн. Сума відсотків по кредиту визначається і виплачується в кінці календарного року. Необхідно:

1. Визначити загальну суму витрат по кредитам, понесених підприємством

за 2024 р.

2. Визначити суму фінансових витрат, що підлягає капіталізації.

3. Розрахувати суму фінансових витрат, що підлягає капіталізації за 2024 р.

4. Розрахувати загальну суму фінансових витрат за 2025 р.

Завдання 2. ПАТ «Оптиміст» 1 січня 2025 р. розпочало будівництво будинку цеху. У складі позик підприємства упродовж І кварталу 2025 р. були:

– зобов'язання за облігаціями на суму 150000,00 грн, які емітовані на 2 роки (річна ставку відсотка 12%);

– довгостроковий кредит банку, який має загальне призначення, на суму 300 000 грн, отриманий 1 грудня 2024 р. строком на 2 роки (річна ставка відсотка 18%).

Протягом І кварталу 2025 р. були здійснені капітальні інвестиції на суму 400000,00 грн, в тому числі:

– 1 січня 2025 р. – 100000,00 грн.;

– 1 лютого 2025 р. – 120000,00 грн.;

– 1 березня 2025 р. – 180000,00 грн.

Необхідно:

1. Визначити суму фінансових витрат ПАТ «Оптиміст», що підлягають капіталізації у січні – березні 2025 р. Результати відобразити у таблиці 5.3.

Таблиця 5.3 – Фінансові витрати ПАТ «Оптиміст»

Дата	Сума інвестицій, грн.	Зважений коефіцієнт інвестиції	Середньозважена сума інвестицій, грн.
1 січня 2025 р.			
1 лютого 2025 р.			
1 березня 2025 р.			
Разом			

2. Розрахувати норми капіталізації фінансових витрат за І квартал 2025 р. ПАТ «Оптиміст» Результати відобразити у таблиці 5.4.

Таблиця 5.4 – Норми капіталізації фінансових витрат

Вид запозичень	Сума запозичень	Сума відсотків за квартал	Розрахунок
Зобов'язання за облігаціями			
Зобов'язання за кредитом			
Разом			

3. Визначити суму фінансових витрат, що підлягає капіталізації у І кварталі 2025 р. ПАТ «Оптиміст», відповідно до П(С)БО 31 «Фінансові витрати».

Завдання 3. ТОВ «Форум» за даними бухгалтерського обліку на 01.03.2024 р. має наступні дані про фактично списану безнадійну дебіторську заборгованість і про залишки дебіторської заборгованості по трьох групах дебіторів за останні три місяці (табл. 5.5).

Таблиця 5.5 – Дебіторська заборгованість ТОВ «Форум»

Місяць року	Фактично списано безнадійної дебіторської заборгованості, (грн)			Сальдо дебіторської заборгованості на кінець попереднього місяця, (грн)		
	1 група	2 група	3 група	1 група	2 група	3 група
Грудень 2023 р.	5 000	2 000	–	50 000	20 000	5 000
Січень 2024 р.	–	3 000	–	45 000	17 000	2 000
Лютий 2024р.	8 000	1 000	–	40 000	22 000	1 000
Усього	13 000	6 000	–	135 000	59 000	8 000

Необхідно:

1. Здійснити розрахунок коефіцієнта сумнівності по кожній групі окремо.
2. Визначити величину резерву сумнівних боргів, який повинен бути створений на кінець лютого 2024 р.

Завдання 4. На ПП «Логіка» працює 6 працівників. Усі вони використовують свою чергову щорічну відпустку в літні місяці, а саме, протягом червня – серпня.

Плановий фонд оплати праці працівників на 2024 рік і сума єдиного соціального внеску 187390,00 грн.

Планується, що на оплату відпусток буде витрачено 15400,00 грн (з урахуванням єдиного соціального внеску).

Дані про фактично нараховану заробітну плату і розрахунок розміру резерву відпусток наведено в таблиці 5.6.

Таблиця 5.6 – Резерв відпусток ПП «Логіка»

Місяць	Плановий фонд оплати праці	Плановий фонд оплату відпусток	Загальний місячний фонд оплати праці
Січень	16 030		16 000
Лютий	16 800		16 900
Березень	16 800		16 880
Квітень	16 800		16 880
Травень	16 800		16 750
Червень	12 640	4 900	12 600
Липень	12 600	4 900	12 500
Серпень	11 900	5 600	11 870
Вересень	16 800		16 950
Жовтень	16 800		16 700
Листопад	16 800		16 820
Грудень	16 800		16 700
Разом	187 390	15 400	187 470

Необхідно:

1. Здійснити розрахунок норми резервування.

2. Розрахувати величину резерву на оплату відпусток ПП «Логіка».

3. Розрахувати суму єдиного соціального внеску в частині нарахувань.

Завдання 5. За даними показників господарських операцій ТОВ «Агросервіс» (табл. 5.7), необхідно:

1. Розрахувати собівартість реалізованої продукції ТОВ «Агросервіс» за квітень 2024 р.

Таблиця 5.7 – Показники господарських операцій ТОВ «Агросервіс»

Показники	Сума, грн.
Прямі матеріальні затрати	6000,00
Відрахування єдиного соціального внеску	4000,00
Амортизація виробничого обладнання	1500,00
Прямі затрати на оплату праці	900,00
Залишки незавершеного виробництва:	
на 01.04.2012 р.	800,00
на 30.04. 2012 р.	700,00
Залишки готової продукції на складі	
на 01.04. 2012 р.	1200,00
на 30.04. 2012 р.	500,00
Витрати на збут	12000,00

2. Результати розрахунків відобразити в бухгалтерському обліку шляхом складання журналу господарських операцій (табл. 5.8).

Таблиця 5.8 – Журнал господарських операцій ТОВ «Агросервіс»

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума
		Дт	Кт	

? Питання для самостійного вивчення:

1. Фінансовий лізинг авто.

Методичні рекомендації до самостійної роботи

При самостійному опрацюванні першого питання слід ознайомитись з Законом України «Про фінансовий лізинг» від 04.02.2021 р. № 1201-IX та НП(С)БО 14 «Оренда». Отримане у фінансовий лізинг авто орендар може відразу вводити в експлуатацію як об’єкт ОЗ.

Варто звернути увагу на те, що орендне зобов’язання визнається за теперішньою (дисконтованою) вартістю майбутніх орендних зобов’язань. При її розрахунку слід врахувати умови сплати лізингових платежів: сплачуються вони на початку (авансом) або наприкінці кожного періоду.

Крім того, в первісну вартість отриманого об’єкта фінансового лізингу, окрім орендного зобов’язання, включаються й інші витрати, пов’язані з

отриманням, доставкою і доведенням об’єкта до стану, в якому він придатний до експлуатації (п. 8 НП(С)БО 7 «Основні засоби»). Зокрема, сюди може потрапляти відшкодування витрат лізингодавцю, пов’язаних з отриманим об’єктом лізингу (наприклад, пенсійного збору за першу держреєстрацію авто).

Наприклад, підприємство отримало 01.10.2020 р. у фінансовий лізинг автомобіль, використовуваний для адміністративних потреб, терміном на 3 роки. Вартість авто – 600000,00 грн (у тому числі ПДВ 100000,00 грн). Лізингоотримувач компенсує сплату пенсійного збору за першу реєстрацію авто 24000,00 грн (у тому числі ПДВ 4000 грн).

Орендна ставка відсотка встановлена в договорі на рівні 24 % річних (тобто 2 % на місяць).

Орендні платежі сплачуються щомісячно не пізніше останнього дня кожного місяця.

Місячний орендний платіж – 23539,57 грн

Визначаємо теперішню вартість орендних (лізингових) платежів (ТВО). Оскільки у нас платежі щомісячні, то приймаємо:

– період – 36 місяців;

– ставку – 2 %.

ТВО = 23539,57 грн х 25,489 = 600000 грн.

Коефіцієнт складе 25,489 ((1 – 1 : (1 + 0,02) 36) : 0,02).

Загальна сума фінансових витрат 247424,52 грн (23539,57 х 36 – 600000,00).

Розподіл суми фінансових витрат між періодами (табл. 5.9).

Таблиця 5.9 – Розподіл суми фінансових витрат між періодами

Період	Ануїтет (мінімальна сума орендних платежів, що сплачується щомісячно)	Лізингові платежі:		Залишок заборгованості на кінець періоду (гр. 5 попереднього рядка – гр. 4)
		фінвитрати (гр. 5 попереднього рядка х 0,02)	відшкодування вартості об’єкта лізингу (гр. 2 – гр. 3)	
				600000,00
1	23539,57	12000	11539,57	588460,43
2	23539,57	11769,21	11770,36	576690,07
3	23539,57	11533,80	12005,77	564684,30
…				
35	23539,57	914,21	22625,36	23084,96
36	23539,57	454,61	23084,96	0
Всього	847424,52	247424,52	600000,00	0



Завдання до самостійної роботи

Завдання 1. 2 січня 2023 р. ПАТ «Крок», уклало договір на оренду виробничого обладнання. Справедлива вартість обладнання – 200000,00 грн, строком корисного використання – 10 років, ліквідаційна вартість 1000,00 грн Амортизація обладнання нараховується прямолінійним методом.

Необхідно:

1. Надати відповідь щодо того, як мають бути класифіковані нижченаведені орендні операції для цілей фінансового та податкового обліку та обґрунтувати свою думку:

– Термін оренди згідно договору оренди складає 2 роки, орендні виплати в розмірі 27000,00 грн (в т. ч. ПДВ) виплачуються орендатором щорічно 31 грудня. По закінченню терміну оренди орендатор передбачає придбати обладнання за ціною 120000,00 грн (в т. ч. ПДВ). Термін та ціна придбання орендатором обладнання згідно з орендодавцем.

– Термін оренди складає 3 роки, орендні платежі в розмірі 27000,00 грн (в т. ч. ПДВ) виплачуються орендарем щорічно 2 січня. Отримання права на придбання активу після закінчення терміну оренди або переходу права власності орендатору не переглянуті.

– Термін оренди складає 8 років, орендні платежі в розмірі 27000,00 грн (в т. ч. ПДВ) виплачуються орендатором щорічно 2 січня. Отримання права на придбання активу після закінчення терміну оренди або переходу права власності орендатору не переглянуті.

– Термін оренди складає 10 років, орендодавцем є завод – виробник даного обладнання. Орендні платежі в сумі 30000,00 грн (в т. ч. ПДВ) виплачуються орендатором щорічно 31 грудня. По закінченню терміну оренди право власності на обладнання переходить орендатору.

– Термін оренди – 2 роки, орендні платежі в сумі 60000,00 грн (в т. ч. ПДВ) виплачується орендатором щорічно 31 грудня. По закінченню терміну оренди право власності на обладнання переходить орендатору.

Завдання 2. ПП «Амадей-сервіс» визначає величину резерву сумнівних боргів на основі класифікації дебіторської заборгованості.

За терміном непогашення дебіторська заборгованість розраховується наступним шляхом:

1 група – терміном до 30 днів;

2 група – терміном від 30 до 90 днів;

3 група – більше 90 днів.

Залишок резерву сумнівних боргів на 31.12.2024 р. складає – 3000,00 грн (табл. 5.10).

Таблиця 5.10 – Дебіторська заборгованість ПП «Амадей-сервіс»

Місяць року	Фактично списана безнадійна дебіторська заборгованість			Сальдо дебіторської заборгованості згідно групи на кінець минулого місяця, грн.		
	Група 1	Група 2	Група 3	Група 1	Група2	Група 3
Жовтень	–	4000,00	4870,00	99000,00	69250,00	52300,00
Листопад	5900,00	–	–	87800,00	25000,00	26500,00
Грудень	3200,00	1820,00	1530,00	59000,00	17630,00	12500,00
Січень	1770,00	–	2500,00	75000,00	29520,00	27600,00
Лютий	–	3250,00	–	55000,00	38000,00	35560,00
Березень	3020,00	3312,00	5863,00	75500,00	55200,00	45100,00
Всього	X	X	X	X	X	X

Необхідно:

1. Визначити коефіцієнт сумнівності на основі класифікації дебіторської заборгованості на 31.03.2024 р. за минулі півроку.

2. Розрахувати суму на створення резерву сумнівних боргів методу класифікації дебіторської заборгованості та заповнити таблицю 5.11.

Таблиця 5.11 – Коефіцієнт сумнівності дебіторської заборгованості ПП «Амадей-сервіс»

Місяць року	Коефіцієнт сумнівності згідно групи дебіторської заборгованості		
	Група 1	Група 2	Група 3
Жовтень			
Листопад			
Грудень			
Січень			
Лютий			
Березень			
Всього			
Коефіцієнт сумнівності відповідної групи дебіторської заборгованості			
Величину резерву сумнівних боргів			

Завдання 3. Обліковою політикою ТОВ «Інтеграл» переглянуто створення забезпечення на оплату відпусток працівникам.

Розмір планового фонду оплати праці на 2024 р. в цілому по підприємству склала120000,00 грн, річний плановий розмір оплати відпусток на 2024 р. встановлений в розмірі 14000,00 грн Норматив відрахувань на соціальні заходи – 40%.

Фактично за липень 2024 р. працівникам нарахована заробітна плата в розмірі 15000,00 грн, в т. ч.:

а) робочим, зайнятим виробництвом продукції – 8000,00 грн.;

б) робочим, зайнятим обслуговуванням обладнання – 2000,00 грн.;

в) адміністративно-управлінському персоналу – 2000,00 грн.;

г) персоналу, зайнятому збитим продукції – 1500,00 грн.;

д) робочим, зайнятим капітальним будівництвом – 1500,00 грн.

Фактично за липень 2024 р. в цілому по підприємству нараховані відпускні в розмірі 2000,00 грн, в т. ч.:

а) робочим, зайнятим виробництвом продукції – 400,00 грн.;

б) робочим, зайнятим обслуговуванням обладнання – 500,00 грн.;

в) адміністративно-управлінському персоналу – 1000,00 грн.;

г) персоналу, зайнятому збитим продукції – 100,00 грн.

Необхідно:

1. Розрахувати, яка сума забезпечення на оплату відпусток працівникам повинна бути нарахована за липень 2024 р.

2. Визначити суму на створення резерву забезпечення на оплату відпусток.

3. Відобразити в бухгалтерському обліку операції по нарахуванню заробітної плати персоналу, по нарахуванню відрахувань на соціальні заходи, по нарахуванню забезпечення на оплату відпусток (табл. 5.12).

Таблиця 5.12 – Журнал господарських операцій ТОВ «Інтеграл»

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
		Дт	Кт	

Завдання 4. 20 березня 2024 р. ПАТ «Інтеграл» придбало на вторинному ринку пакет акцій в кількості 10000,00 шт. за ціною 0,5 грн за штуку. Даний пакет не дає підприємству можливості здійснювати вплив або контроль над емітентом акцій. Витрати на придбання (комісійні торговцю) склали 100,00 грн отже, собівартість акцій дорівнює 5100,00 грн В зв'язку нехватки оборотних коштів ПАТ «Інтеграл» планує продаж придбаних цінних паперів на вторинному ринку в найближче півріччя.

Станом на 31 березня 2024 р. ринковий курс (справедлива вартість) цих акцій, зафіксований на організованому фондовому ринку, склав 0,7 грн/шт., а станом на 30 липня 2022 р. – 0,6 грн/шт. Акції були продані в липні 2024 р. за ціною 0,59 грн/шт. При цьому в рамках договору комісії на продаж ПАТ «Інтеграл» було сплачені комісійна винагорода торгівцю цінними паперами в розмірі 800,00 грн.

Необхідно:

1. Визначити метод оцінки фінансових інвестицій.
2. Відобразити операції в бухгалтерському обліку акціонера (табл. 5.13).

Таблиця 5.13 – Журнал господарських операцій ПАТ «Інтеграл»

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дт	Кт	

Завдання 4. В таблиці 5.14 зазначені ситуації, які необхідно розглянути та надати відповіді шляхом до заповнення даної таблиці.

Таблиця 5.14 – Практичні ситуації

№ з/п	Ситуація	Так	Ні
Вкажіть чи відносяться до поняття «доходи» приведені в таблиці ситуації			
1	Отримана страхова компенсація втрачених активів		
2	Внесок власника в статутний капітал		
3	Отримана передплата		
4	Конвертація зобов'язань (відказ кредитора від своїх прав)		
5	Конвертація зобов'язань (перетворення в капітал: обмін облігацій на акції)		
6	Повернення переплачених податків		
7	Реінвестиція дивідендів		
8	Емісійний дохід		
9	Дооцінка необоротних активів		

№ з/п	Ситуація	Так	Ні
10	Дооцінка оборотних активів		
Виберіть складові, які не включаються в дохід при його оцінці			
1	Сума залізничо-транспортного тарифу, включена в рахунок, відшкодована покупцем понад ціни		
2	Сума надходжень по договору комісії в користь комітента		
3	Сума попередньої оплати		
4	Сума авансу за рахунок оплати		
5	Сума задатку під залог		
6	Сума витрат на страхування вантажу при ціні франко-станція призначення		
7	Сума, отримана в погашенні займу		
8	Сума від первісного розміщення цінних паперів		

Питання для самоконтролю

1. В чому суть поняття «фінансові інвестиції»?
2. Охарактеризуйте оцінку інвестицій на дату балансу по їх собівартості з урахуванням зменшення корисності.
3. Які ви знаєте класифікації доходів і витрат підприємства?
4. Назвіть особливості відображення політику доходів та витрат в наказі про облікову.
5. Охарактеризуйте особливості відображення в наказі про облікову політику операцій оренди**.**

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Законодавчі та нормативні акти:

1. Податковий кодекс України : Закон України від 19.05.2011 р. № 3393–VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text
2. Кодекс законів про працю України : Закон України від 10.12.1971 № 322-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text
3. Про акціонерні товариства : Закон України від 17.09.2008 р. № 514-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2465-20#Text
4. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text
5. Про господарські товариства : Закон України від 19.09.91 р. № 1576-XII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576-12#Text
6. Про колективні договори і угоди : Закон України від 01.07.93 р. № 3356-XII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3356-12#Text
7. Про оплату праці : Закон України від 24.03.95 р. № 108/95-ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/108/95-%D0%B2%D1%80#Text
8. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування : Закон України від 08 липня 2010 року № 2464-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2464-17#Text
9. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text
10. Про затвердження Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку : наказ Міністерства фінансів України від 24.05.1995 № 88. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/z0168-95
11. Про затвердження порядку подання фінансової звітності : Постанова кабінету міністрів України від 28.02.2000 р. № 419. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2000-%D0%BF#Text
12. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» : наказ Міністерства фінансів України від 29.11.1999 № 290. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99#Text
13. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» : наказ Міністерства фінансів України від 31.12.1999 № 318. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text
14. Про валюту і валютні операції : Закон України від 21.06.2018 р. № 2473-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19#Text
15. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 21 «Вплив змін валютних курсів» : наказ Міністерства фінансів України від 10.08.2000 р. № 193. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0515-00#Text

16. Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців : Закон України від 15.05.2003 р. № 755-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15#Text

17. Про затвердження Положення про реєстрацію платників податку на додану вартість : наказ Міністерства фінансів від 14.11.2014 № 1130. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1456-14#Text

18. Про затвердження форми податкової накладної та Порядку заповнення податкової накладної : наказ Міністерства фінансів України від 31.12.2015 № 1307. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0137-16#Text

19. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text

20. Про затвердження інструкції зі статистики заробітної плати : наказ Держкомстату України від 13.01.2004 р. № 5. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0114-04#Text

21. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25 «Спрощена фінансова звітність» : наказ Міністерства фінансів України від 25.02.2000 № 39. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00#Text

22. Про затвердження Методичних рекомендацій зі складання звіту про управління» : наказ Міністерства фінансів України від 07.12.2018 № 982. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0982201-18#Text

23. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань : наказ Міністерства фінансів України від 02.09.2014 р. № 879. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text

24. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : затв. наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291. URL: http://zakon2. rada.gov.ua/laws/show/z0893-99

25. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 14 «Оренда» : наказ Міністерства фінансів України від 28.07.2000 № 181. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00#Text

26. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи» : наказ Міністерства фінансів України від 18.10.1999 № 242. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99#Text

27. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 12 «Фінансові інвестиції» : наказ Міністерства фінансів України від 26.04.2000 № 91. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0284-00#Text

28. Лебедик Г.В., Максимович І.Л. Особливості обліку готової продукції та її реалізація на підприємстві. *Економіка і регіон.* 2015. №5 (54). С. 131-135.

29. Про затвердження типових форм первинних облікових документів з обліку сировини та матеріалів : наказ Міністерства статистики України від

21.06.1996 р. № 193. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0193202-96#Text (дата звернення: 08.02.2025).

Основна:

1. Гринь В. П. Розвиток теорії і методології бухгалтерського обліку в системі стратегічного управління: комунікаційний аспект : монографія. Запоріжжя : ЗНУ, 2021. 347 с.

2. Кулик В.А. Облікова політика підприємства: набутий досвід та перспективи : монографія. Полтава : РВВ ПУЕТ, 2014. 119 с.

3. Правдюк Н.Л., Коваль Л.В., Коваль О.В. Облікова політика підприємств : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2020. 647 с.

4. Краєвський М. В., Колісник О. П., Гуріна Н. В. Бухгалтерський облік : навч. посіб. Ірпінь : Університет ДФС України, 2021. 388 с.

5. Гринь В.П. Розвиток теорії і методології бухгалтерського обліку в системі стратегічного управління: комунікаційний аспект. Запоріжжя : видавець ФОП Мокшанов В.В., 2022. 396 с.

6. Усатенко О. В. Бухгалтерський облік та звітність організацій : навч. посіб. Дніпро : НТУ «ДП», 2022. 74 с.

Додаткова:

1. Гринь В.П. Розвиток теорії і методології бухгалтерського обліку в системі стратегічного управління: комунікаційний аспект : дис. … докт. екон. наук : 08.00.09. Львів, 2024. 396 с.

2. Барановська Т. В. Облікова політика підприємств в Україні: теорія і практика : дис.. … канд. екон. наук : 08.06.04. Київ, 2005. 282 с.

3. Гороховець Ю. А. Актуальні питання оплати праці : посібник. Запоріжжя : Профі Принт, 2024. 192 с.

Інформаційні ресурси:

1. Сайт «Бухгалтер 911» : Розділ «Нормативна база». URL: https://buhgalter911.com

2. Сайт «Все про бухгалтерський облік». Розділ «Нормативна база». URL: http://www.vobu.com.ua

3. Сайт «Податки та бухгалтерський облік». Розділ «Журнали». URL: облік http://www.nibu.faktor.ua

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Гринь В.П. Розвиток теорії і методології бухгалтерського обліку в системі стратегічного управління: комунікаційний аспект : дис. … докт. екон. наук : 08.00.09. Львів, 2024. 396 с.
2. Правдюк Н.Л., Коваль Л.В., Коваль О.В. Облікова політика підприємств : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2020. 647 с.
3. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text
4. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування : Закон України від 08 липня 2010 року № 2464-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2464-17#Text
5. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text
6. Про затвердження Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку : наказ Міністерства фінансів України від 24.05.1995 № 88. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/z0168-95
7. Про затвердження порядку подання фінансової звітності : Постанова кабінету міністрів України від 28.02.2000 р. № 419. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2000-%D0%BF#Text
8. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» : наказ Міністерства фінансів України від 29.11.1999 № 290. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99#Text
9. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» : наказ Міністерства фінансів України від 31.12.1999 № 318. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text
10. Про валюту і валютні операції : Закон України від 21.06.2018 р. № 2473-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19#Text
11. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 21 «Вплив змін валютних курсів» : наказ Міністерства фінансів України від 10.08.2000 р. № 193. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0515-00#Text
12. Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців : Закон України від 15.05.2003 р. № 755-IV. *Офіційний вісник України.* 2003. № 25. С. 12–25.
13. Податковий кодекс України : Закон України від 19.05.2011 р. № 3393–VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text
14. Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців : Закон України від 15.05.2003 р. № 755-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15#Text
15. Про затвердження Положення про реєстрацію платників податку на

додану вартість : наказ Міністерства фінансів від 14.11.2014 № 1130. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1456-14#Text

16. Про затвердження форми податкової накладної та Порядку заповнення податкової накладної : наказ Міністерства фінансів України від 31.12.2015 № 1307. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0137-16#Text

17. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text

18. Про затвердження інструкції зі статистики заробітної плати : наказ Держкомстату України від 13.01.2004 р. № 5. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0114-04#Text

19. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25 «Спрощена фінансова звітність» : наказ Міністерства фінансів України від 25.02.2000 № 39. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00#Text

20. Про затвердження Методичних рекомендацій зі складання звіту про управління» : наказ Міністерства фінансів України від 07.12.2018 № 982. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0982201-18#Text

Навчально-методичне видання

(*українською мовою*)

ГОРОХОВЕЦЬ ЮЛІЯ АНАТОЛІЇВНА

ГРИНЬ ВІКТОРІЯ ПЕТРІВНА

ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ПІДПРИЄМСТВА

Методичні рекомендації до практичних занять і самостійної роботи
для здобувачів ступеня вищої освіти магістра
спеціальності «Облік і оподаткування»
освітньо-професійної програми «Облік і аудит»

Рецензент *І. С. Варламова*

Відповідальний за випуск *Н. М. Проскуріна*

Коректор *Ю. А. Гороховець*